Hallituksen esitys Eduskunnalle maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva laki maatalousyrittäjän lomituspalveluista.

Maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada lomituspalveluja vuosilomaa varten 22 päivää vuodessa, kuten nykyisinkin, sekä sijaisapua varten enintään siksi ajaksi, jona hän on tilapäisen syyn vuoksi estynyt tekemästä maatalousyrityksen hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviään. Sijaisavun myöntämisperusteet sekä enimmäisajat säilyisivät muutoin pääosin ennallaan paitsi että työkyvyttömyyden perusteella annettavan yhtäjaksoisen sijaisavun kesto rajoitettaisiin pääsääntöisesti 365 päivään. Sijaisavun antamista voitaisiin jatkaa pitempäänkin, jos maatalousyrittäjä on pannut vireille työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen. Vuosiloma olisi maksuton, mutta sijaisavusta perittäisiin maatalousyrittäjän MYEL-työtulon mukaan määräytyvä maksu.

Nykyisen lain mukainen oikeus viikkovapaaseen poistuisi. Sen sijaan vuosilomaan oikeutetulla maatalousyrittäjällä olisi mahdollisuus ostaa kunnan kuukausipalkkaisten lomittajien työpanosta enintään 100 tuntia vuodessa hintaan, joka kattaisi vain osan lomittajan palkkauksesta aiheutuvista kustannuksista. Tällaista maksullista lomittaja-apua voitaisiin järjestää, jos kunnalla olisi lomittajatyövoimaa vapaana.

Maatalousyrittäjällä olisi nykyiseen tapaan oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä lomituspalveluja vai järjestääkö hän lomituksensa itse, jolloin kunta maksaa hänelle korvausta lomituksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Ehdotettu laki poikkeaisi nykyisestä siten, että itse lomituksensa järjestävä maatalousyrittäjä voisi palkata lomittajaksi myös henkilön, joka asuu hänen kanssaan samalla tilalla, ei kuitenkaan maatalousyrittäjää, joka itsekin on lomaan oikeutettu samalta tilalta.

Maatalousyrittäjällä, joka käyttää kunnan järjestämiä lomituspalveluja, ei enää olisi nykyisen lain mukaista niin kutsuttua työllistämisvelvollisuutta eli velvollisuutta osaltaan vastata maatalouslomittajan työpäivän täyttymisestä vuosilomalomituksen aikana. Sen sijaan samalta tilalta lomaan oikeutetut maatalousyrittäjät velvoitettaisiin pitämään puolet vuosilomastaan samanaikaisesti, jos lomitus voidaan hoitaa yhden lomittajan työpanoksella.

Lomituspalvelujen toimeenpano siirtyisi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle (Mela), jonka tulisi muun muassa huolehtia paikallishallinnon järjestämisestä. Paikallisyksikköinä toimisivat ensisijaisesti ne kunnat, jotka tekevät Melan kanssa toimeksiantosopimuksen siitä, että ne huolehtivat lomitustoiminnan hallinnoinnista ja palvelujen järjestämisestä omalla alueellaan tai sen lisäksi yhden tai useamman muun kunnan alueella. Melan omat paikallisyksiköt toimisivat siellä, missä toimeksiantosopimuksen tekeminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Siirtymäkausi, jonka aikana paikallishallinto organisoitaisiin edellä selostetun mukaiseksi, kestäisi vuoden 1999 loppuun. Kunnilla olisi siihen asti lakisääteinen velvollisuus järjestää lomituspalvelut. Siirtymäajan kuluessa kunta voisi vapautua tästä velvollisuudestaan sopimalla asiasta toisen kunnan kanssa.

Lomituspalvelujen hallintokuluja varten Melalle suoritettaisiin valtion varoista laskennallisin perustein määräytyvä kohtuullinen korvaus. Mela maksaisi kullekin lomituspalveluja järjestävälle kunnalle korvauksen paikallishallinnosta aiheutuviin kustan-

nuksiin. Paikallishallinnon kustannuksiin luettaisiin myös johtavien maatalouslomittajien palkkauksesta aiheutuvat kustannukset. Hallintokustannuksiin maksettava korvaus paikallisyksikköä kohti määräytyisi paikallisyksikön alueella sijaitsevissa kunnissa lomitettujen päivien lukumäärän perusteella ja se maksettaisiin kuukausittain tasasuuruisina erinä. Korvauksen tasoon tehtäisiin vuosittain kuntien valtionosuuslain mukaiset indeksitarkistukset.

Lomituspalveluista aiheutuneet kustannukset korvattaisiin kokonaan valtion varoista kuten nykyisinkin. Mela maksaisi kunnille kuukausittain ennakkoa, jonka suuruus paikallisyksikköä kohti määräytyisi toiminnan laajuuden mukaan. Ennakon määrä tarkistettaisiin vuosittain heinäkuun alusta lukien. Varainhoitovuoden päätyttyä kunnat tekisivät Melalle tilityksen kirjanpidon mukaisista kustannuksistaan. Jos hyväksyttävien kustannusten määrä ylittäisi kunnan ennakkona saaman määrän, Mela maksaisi erotuksen loppueränä. Liikaa saamansa ennakon kunta joutuisi puolestaan palauttamaan valtiolle. Esityksessä ehdotetaan, että Melalle säädettäisiin mahdollisuus jo varainhoitovuoden aikana vaikuttaa valtion korvattavien kustannusten määrään. Jos jonkin kunnan kustannustaso osoittautuu poikkeuksellisen korkeaksi ilman hyväksyttävää syytä eikä tilannetta muutoin saataisi korjatuksi, Mela voisi maksaa loppuvuoden ennakot alennettuina kohtuullisen suuruisiksi tai jopa keskeyttää niiden maksamisen kokonaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Hallinto ja sen rahoitus

Maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun lain (2/85) 10 §:n mukaan lomitustoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön alaisena Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle (Mela), joka hoitaa myös valtionosuusviranomaiselle kuuluvat tehtävät. Valtio korvaa Melalle lomitustoimintaan liittyvien tehtävien suorittamisesta aiheutuvat kohtuulliset hallintokustannukset.

Kunnan tehtävänä on huolehtia lomituspalvelujen järjestämisestä niille maatalousyrittäjille, joiden toiminta tapahtuu pääasiassa kunnan alueella. Kunnassa on näiden tehtävien hoitamista varten lomalautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Kunnassa tulee olla lomitustoimintaan liittyvien hallintotehtävien hoitamista varten nimetty viranhaltija.

Viranhaltijalle voidaan johtosäännöllä siirtää toimielimelle kuuluvia tehtäviä. Käytännössä viranhaltijoille onkin lähes poikkeuksetta siirretty muun muassa valta päättää lomituspalvelujen myöntämisestä ja palveluista perittävistä maksuista. Viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saattaa asia toimielimen ratkaistavaksi. Toimielimen päätöksestä voidaan valittaa lääninoikeuteen.

Kuntien järjestämä lomituspalvelujen hallinto kuuluu kuntien valtionosuuslaissa (688/92) tarkoitetun yleisen valtionosuuden piiriin.

1.2. Lomituspalvelujen järjestäminen ja siitä aiheutuneet kustannukset

Maatalousyrittäjällä on nykyisin oikeus saada lomituspalveluja vuosilomaa varten 22 päiväksi ja viikkovapaata varten 12 päiväksi kalenterivuodessa. Lisäksi maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua siksi ajaksi, jona hän on esimerkiksi sairaudesta tai tapaturmasta aiheutuneen työkyvyttömyyden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrityksen hoitoon kuuluvista välttämättömistä tehtävistään. Oikeus vuosilomaan ja viikkovapaaseen kuuluu vain karjataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille. Sijaisapua voivat saada myös sellaiset maatalousyrittäjät, jotka harjoittavat pelkästään kasvinviljelyä.

Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta ja viikkovapaasta peritään sen saajalta tuntimaksu. Sijaisapumaksu määräytyy maatalousyrittäjän MYEL-työtulon perusteella ja viikkovapaamaksu tilan kotieläinyksikkömäärän perusteella.

Vuosilomaa myönnettiin vuonna 1995 noin 69 800 maatalousyrittäjälle. Lomitettuja vuosilomapäiviä oli kaikkiaan noin 1 440 700. Samana vuonna viikkovapaata piti noin 11 200 yrittäjää ja lomitettuja viikkovapaapäiviä oli noin 64 700. Sijaisapua sai noin 18 300 maatalousyrittäjää ja lomitettuja sijaisapupäiviä oli noin 698 200. Lomitettujen päivien kokonaismäärä oli vuonna 1995 noin 2 203 600. Määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna noin 169 300 päivällä eli noin 7 prosentilla.

Kunnille korvataan valtion varoista kaikki lomituspalveluista aiheutuneet tarpeelliset kustannukset, joista on vähennetty toiminnasta saadut tulot. Kustannusten korvaamiseen sovelletaan kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettua lakia (35/73), joka on kumottu mutta jonka soveltamisaikaa on lomituspalvelujen osalta jatkettu vuoden 1996 loppuun.

Lomituspalvelujen kustannukset ovat pääasiassa muodostuneet lomittajien palkkauksesta aiheutuneista työvoimakustannuksista. Päätoimisia kuntaan työsopimussuhteessa olevia maatalouslomittajia oli vuoden 1995 lopussa noin 5 790, joista noin 4 820 oli täyttä työpäivää tekeviä ja 970 osa-aikaisia. Vuonna 1995 valtion korvattavien kustannusten määrä oli noin 1 078 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1996 lomituspalveluihin kohdistui 250 miljoonan markan säästötavoite, josta vain osa näyttää toteutuvan. Tavoitteen toteuttamiseksi lomituspalvelusäädöksiä muutettiin vuoden 1996 alusta seuraavasti:

Lomituspalveluihin oikeutettujen piiriä rajoitettiin koskemaan vain päätoimisia maatalousyrittäjiä. Päätoimisuus määriteltiin tarkemmin maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetussa asetuksessa (1679/95). Sijaisavun osalta määrittely jäi verrattain väljäksi.

Lakiin ja asetukseen sisällytettiin säännök-

set lomituspäivän keston määrittelystä. Lomituspäivän kesto määritellään työtunteina siten, että se vastaa lomitettavan maatalousyrittäjän tehtäväosuutta tilan välttämättömistä töistä. Määrittelyä helpottavaksi apuvälineeksi otettiin käyttöön Työtehoseuran kehittämä työajan mitoitusjärjestelmä. Sen osoittamasta työtuntimäärästä voidaan poiketa varsin joustavasti.

Maatalouusyrittäjälle säädettiin oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä lomituspalveluja vai järjestääkö hän itse lomituksensa, jolloin kunta maksaa korvausta siitä hänelle aiheutuviin kustannuksiin. Lomittajana voi toimia joko lomituspalveluja tarjoavan yhteisön palveluksessa oleva henkilö tai itsenäinen ammatinharjoittaja taikka maatalousyrittäjään työsuhteessa oleva henkilö, joka ei kuitenkaan saa asua hänen kanssaan samalla tilalla. Korvausmäärät porrastettiin siten, että järjestelmä suosisi yritysmuotoisten ja ammattimaisten lomituspalvelujen käyttöä.

Kunnan järjestämien lomituspalvelujen käyttöä rajoitettiin siten, että maatalousyrittäjän vuosilomaan saa sisältyä enintään kolme sunnuntaita tai muuta sellaista päivää, joilta maatalouslomittajalla on oikeus saada sunnuntaityökorvaus.

Laissa säädettiin niin kutsutusta työllistämisvelvoitteesta, joka koskee kunnan järjestämiä lomituspalveluja käyttävien maatalousyrittäjien vuosilomaa ja viikkovapaata. Työllistämisvelvoite merkitsee, että maatalousyrittäjä joutuu osaltaan vastaamaan lomittajan työajan täyttymisestä, jos hänen tehtäväosuuttaan vastaava työtuntimäärä on pienempi kuin se tuntimäärä, joka vastaa tilalle osoitetun lomittajan työsopimuksen mukaista työaikaa. Velvoitteen toteuttamiseksi maatalousyrittäjä voi valintansa mukaan pitää vuosilomansa tai viikkovapaansa samanaikaisesti toisen yrittäjän kanssa, ostaa puuttuvat tunnit noin 38 markan tuntimaksulla, käyttää vuosilomapäiviensä täydennykseksi viikkovapaaseen kuuluvia tunteja taikka käyttää lomansa tai viikkovapaansa kokonaisina päivinä, jolloin hänen loma- tai viikkovapaapäiviensä määrä vastaavasti pienenee. Samalla laista poistettiin säännös, jonka mukaan alle kymmenen kotieläinyksikköä käsittävillä kahden lomaan oikeutetun tiloilla yrittäjien tuli pääsääntöisesti pitää vuosilomansa samanaikaisesti.

Lisäksi sijaisavusta perittäviä maksuja korotettiin keskimäärin 40 prosentilla.

2. Keskeiset ehdotukset

Voimassa olevaa lakia maatalousyrittäjien lomituspalveluista on jouduttu useaan otteeseen muuttamaan. Muutosten seurauksena laki on käynyt vaikeasti hallittavaksi. Kuten jäljempänä esitetystä ilmenee, lomituspalvelujen hallintoa ja rahoitusta koskevat säännökset on tarpeen uudistaa kokonaan ja joitakin tarkistuksia on tarpeen tehdä myös lomituspalvelujen järjestämistä koskeviin säännöksiin. Näiden muutosten sisällyttäminen nykyiseen lakiin tekisi siitä nykyistäkin vaikeaselkoisemman. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki.

2.1. Lomituspalvelujen järjestäminen

Koska vuodelle 1996 asetetusta säästötavoitteesta arvioidaan huomattavan osan jäävän toteutumatta, lomituspalvelujen sisältöä koskevia säännöksiä ehdotetaan eräiltä osin tarkistettavaksi, jotta säästötavoitteen mukainen kustannustaso voitaisiin saavuttaa vuonna 1997.

Maatalousyrittäjällä olisi edelleen oikeus saada lomituspalveluja vuosilomaa varten 22 päivää vuodessa sekä sijaisapua varten enintään siksi ajaksi, jona hän on tilapäisen syyn vuoksi estynyt tekemästä maatalousyrityksen hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviään. Vuosiloma olisi maksuton, mutta sijaisavusta perittäisiin maatalousyrittäjän MYEL-työtulon mukaan määräytyvä maksu kuten nykyisinkin.

Sijaisavun myöntämisperusteet sekä enimmäisajat säilyisivät pääosin ennallaan. Työkyvyttömyyden perusteella annettavan sijaisavun kestoa ehdotetaan kuitenkin rajoitettavaksi siten, että maatalousyrittäjällä olisi yhtäjaksoisen tai vähäisin keskeytyksin jatkuneen työkyvyttömyyden perusteella oikeus saada sijaisapua enintään 365 päivän ajan. Sijaisavun antamista voitaisiin jatkaa pitempäänkin, jos maatalousyrittäjä on pannut vireille työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen. Nykyisin sijaisapua annetaan lääkärintodistuksella osoitetun työkyvyttömyyden perusteella enintään siihen asti, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi. Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa sijaisavun antaminen lukuisien lääkärintodistusten perusteella on jatkunut jopa useita vuosia ilman että sijaisavun saaja olisi

hakenut työkyvyttömyyseläkettä, johon hänellä mahdollisesti olisi ollut oikeus. Jos maatalousyrittäjä on joutunut työkyvyttömäksi, hänen tulisi ensisijaisesti hakea työkyvyttömyyseläke ja rahoittaa toimeentulonsa sillä. Sijaisapu on tarkoitettu vain niitä tilanteita varten, jolloin maatalousyrittäjä on tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtäviään.

Nykyisen lain mukainen subjektiivinen oikeus viikkovapaaseen poistuisi. Sen sijaan vuosilomaan oikeutetulla maatalousyrittäjällä olisi mahdollisuus ostaa kunnan kuukausipalkkaisten lomittajien työpanosta enintään 100 tuntia vuodessa hintaan, joka vastaisi nykyisin työllistämisvelvoitteeseen liittyvän maksullisen lomituspalvelun hintaa. Tällaista maksullista lomittaja-apua voitaisiin järjestää lomittajan säännöllisen työajan puitteissa silloin, kun kunnalla on lomittajatyövoimaa vapaana.

Maatalousyrittäjällä olisi nykyiseen tapaan oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä lomituspalveluja vai järjestääkö hän kaikki tarvitsemansa lomitukset itse. Jotta itse järjestetty lomitus muodostuisi nykyistä houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi, laissa ehdotetaan säädettäväksi, että maatalousyrittäjä voisi palkata lomittajaksi myös kanssaan samalla tilalla asuvan henkilön, ei kuitenkaan maatalousyrittäjää, joka itsekin on lomaan oikeutettu samalta tilalta. Jos lomittaja olisi maatalousyrittäjään työsuhteessa, lomituksesta maksettava korvaus säilyisi nykyisellä tasolla. Sen sijaan jos lomittajana toimisi lomituspalveluja tarjoavan yhteisön palkkaama tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva lomittaja, korvauksen taso olisi hiukan nykyistä korkeampi. Korvauksen tason korottamisella pyritään edistämään yrityspohjaisten ja ammattimaisten lomituspalvelujen kehitystä ja maatalousyrittäjien mahdollisuutta käyttää niitä.

Edellä selostettu työllistämisvelvoite ehdotetaan poistettavaksi, sillä se ei ole käytännössä kaikilta osin toiminut toivotulla tavalla. Niin sanottujen työllistämistuntien laskeminen on aiheuttanut kunnissa runsaasti hallinnollista työtä. Lisäksi on ilmennyt, että kunnissa on epäilty työllistämisvelvoitteen olevan juridisena esteenä lomittajatyövoiman määrän sopeuttamiselle palvelujen todellista tarvetta vastaavalle tasolle. Toisaalta työllistämisvelvoitteella arvioidaan olleen myös kustannuksia säästävää vaikutusta, joten sen poistaminen edellyttää, että vastaavien kustannussäästöjen toteutuminen varmistetaan muulla tavoin. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että samalta tilalta lomaan oikeutettujen olisi pidettävä puolet vuosilomastaan samanaikaisesti, jos lomitus voidaan hoitaa yhden kokoaikaisen maatalouslomittajan keskimääräistä työaikaa vastaavalla työpanoksella.

Lomituspalvelujen kustannukset muodostuvat pääasiassa kuntien palveluksessa olevien lomittajien palkkaukseen liittyvistä menoista. Näiden menojen perusteet määräytyvät lähinnä työehtosopimuksen ja työlainsäädännön mukaan, eikä lomituspalvelusäädöksillä voida vaikuttaa niihin. Sen sijaan lomituspalvelusäädöksillä voitaisiin jossakin määrin säännellä kahta lomituksen päiväkustannuksiin olennaisesti vaikuttavaa tekijää eli kuukausipalkkaisten lomittajien määrää sekä lomitettavien tuntien määrää.

Esityksessä ehdotetaan, että kuukausipalkkaisten lomittajien määrä tulee suhteuttaa kunnan järjestämiä lomituspalveluja käyttävien maatalousyrittäjien määrään. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin, kuinka monta kuukausipalkkaista lomittajaa suhteessa maatalousyrittäjien määrään kunnassa voisi olla. Jos kunta esimerkiksi työllistämistarkoituksessa haluaisi pitää palveluksessaan useampia lomittajia, se joutuisi osaltaan itse vastaamaan tästä aiheutuneista ylimääräisistä kustannuksista. Kunnan kustannusvastuuta arvioitaessa olisi luonnollisesti otettava huomioon lomittajien irtisanomissuojaa koskevat säännökset, jotka rajoittavat kuntien mahdollisuuksia sopeuttaa lomittajien määrä lomitussäädösten edellyttämälle tasolle. Kuntaa ei liioin tulisi saattaa kustannusvastuuseen, jos kustannustaso kunnassa on säilynyt kohtuullisena siitä huolimatta, että sen palveluksessa on säädettyä määrää enemmän lomittajia.

Lomituspäivän kesto määräytyisi lomittajan eikä enää lomitettavan yrittäjän työtuntien mukaan. Lomitettavien tuntien määrän tulisi ehdotuksen mukaan vastata sitä työtuntimäärää, joka lomittajalta arvioidaan keskimäärin kuluvan lomitettavan maatalousyrittäjän tehtäväosuuden hoitamiseen. Lomitustuntien määrän määrittelystä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tarkoitus on lisätä työajanmitoitusjärjestelmän sitovuutta siten, että sen osoittamasta tuntimäärästä voitaisiin poiketa nykyistä vähäisemmässä määrin.

2.2. Hallinto

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama

lomituspalvelujen hallinnon kehittämistyöryhmä ehdotti muistiossaan (1995:3), että lomituspalvelujen hallinto siirrettäisiin Melalle. Tämän niin kutsutun Mela-mallin ensimmäinen vaihe toteutettiin vuoden 1996 alusta, jolloin lomituspalvelujen hallintotehtävät siirtyivät lääninhallituksilta Melalle. Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi Mela-mallin toinen vaihe, jonka yhteydessä myös lomituspalvelujen toimeenpano siirtyisi Melalle.

Melalla olisi vastuu paikallishallinnon järjestämisestä. Paikallishallinnosta ja palvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimisivat joko kunnat tai Melan omat paikallisyksiköt. Paikallisyksikköjä olisivat ensisijaisesti sellaiset kunnat, jotka tekevät Melan kanssa toimeksiantosopimuksen siitä, että ne huolehtivat lomitustoiminnan hallinnoinnista ja palvelujen järjestämisestä omalla alueellaan tai sen lisäksi yhden tai useamman muun kunnan alueella. Mela organisoisi omat paikallisyksikkönsä toimimaan niissä kunnissa, joissa toimeksiantosopimuksen tekeminen ei ole mahdollista tai Melan arvion mukaan tarkoituksenmukaista. Myös Melan paikallisyksikön toimialue voisi käsittää yhden tai useamman kunnan alueen.

Laki ei sisältäisi yksityiskohtaisia säännöksiä toimeksiantosopimuksen sisällöstä. Tarkoitus on, että yhteistyössä asianomaisten tahojen kanssa valmisteltaisiin sopimusmalli, jota käytettäisiin toimeksiantosopimusten pohjana.Toimeksiantosopimuksella olisi suoraan lain nojalla tiettyjä vaikutuksia sopimuksen tehneen kunnan ja Melan väliseen suhteeseen. Lisäksi toimeksiantosopimussuhteeseen sovellettaisiin hallintosopimuksia koskevia yleisiä oikeudellisia periaatteita.

Melan tulisi maksaa toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle lain mukainen korvaus paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Kunta puolestaan olisi velvollinen järjestämään laissa säädetyt palvelut sekä antamaan Melalle tilityksen palveluista aiheutuneista kustannuksista. Toimeksiantosuhteen luonteesta johtuu, että kunta toimeksisaajana olisi velvollinen noudattamaa toimeksiantajan eli Melan antamia ohjeita. Koska kysymyksessä on Melan ja kunnan välinen sopimussuhde, Mela ei voisi käyttää hallinnollista valtaa kuntaan nähden. Jos Melan ja kunnan välillä ilmenisi sovittamattomia erimielisyyksiä esimerkiksi toimeksiantosopimuksen tulkinnasta tai kustannusten korvausvelvollisuudesta, ne ratkaistaisiin hallintoriitoina lääninoikeudessa.

Siirtymäkausi, jonka aikana paikallishallinto organisoitaisiin edellä selostetun mukaisesti, kestäisi vuoden 1999 loppuun. Melan ja kuntien välisiä toimeksiantosopimuksia valmisteltaisiin siirtymäkauden aikana, mutta ne tulisivat voimaan vasta vuoden 2000 alusta. Kunnilla olisi siihen asti lakisääteinen velvollisuus järjestää lomituspalvelut. Siirtymäkauden aikana kunta voisi vapautua tästä velvollisuudestaan sopimalla toisen kunnan kanssa siitä, että tämä vastaa lomitustoiminnasta myös ensiksi mainitun kunnan alueella.

Melan ja kunnan välinen suhde säilyisi siirtymäkauden ajan nykyisellään. Mela tekisi kuntien kustannusten korvaamiseen liittyvät hallinnolliset päätökset. Päätökseen tyytymätön kunta voisi vaatia Melalta päätöksen oikaisemista. Jos kunta olisi tyytymätön Melan tekemään oikaisupäätökseen, se voisi valittaa päätöksestä korkeimpaan hallintooikeuteen.

Kussakin paikallisyksikössä olisi nimetty vastuuhenkilö, joka tekisi päätökset muun muassa palvelujen antamisesta ja niistä perittävistä maksuista. Päätökseen tyytymättömällä olisi oikeus vaatia Melalta päätöksen oikaisemista. Melan päätöksestä voitaisiin valittaa lääninoikeuteen. Sillä kunnallisella toimielimellä, jonka alaisuudessa edellä mainittu vastuuhenkilö toimii, ei enää lain voimaantultua olisi valtaa tehdä päätöksiä palvelujen myöntämisestä tai muista vastaavista seikoista.

2.3. Rahoitus

Lomituspalvelujen hallintokustannuksia varten Melalle suoritettaisiin vuosittain valtion varoista laskennallisin perustein määräytyvä kohtuullinen korvaus. Tämä koskisi sekä Melan pääkonttorille lomituspalvelujen hallinnoinnista aiheutuneita kustannuksia että kunnille tai Melalle aiheutuvia paikallishallinnon kustannuksia. Lomituspalvelujen paikallishallinnon rahoitus irrotettaisiin siten kuntien yleisestä valtionosuudesta.

Mela maksaisi kullekin lomituspalveluja järjestävälle kunnalle laskennallisen korvauksen paikallishallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Paikallishallinnon kustannuksiin luettaisiin myös johtavien maatalouslomittajien palkkauksesta aiheutuvat kustannukset. Nykyisin ne korvataan kustannusperusteisesti

osana lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvausta. Hallintokustannuksiin maksettava korvaus paikallisyksikköä kohti määräytyisi paikallisyksikön alueella sijaitsevissa kunnissa edellistä varainhoitovuotta edeltäneenä vuonna lomitettujen päivien lukumäärän perusteella. Korvaus maksettaisiin kuukausittain tasasuuruisina erinä. Vuonna 1997 korvaus olisi 38 markkaa lomitettua päivää kohti. Korvauksen tasoon tehtäisiin vuosittain kuntien valtionosuuslain mukaiset indeksitarkistukset.

Lomituspalveluista aiheutuneet kustannukset korvattaisiin kokonaan valtion varoista kuten nykyisinkin. Mela maksaisi kunnille kuukausittain ennakkoa, jonka suuruus paikallisyksikköä kohti määräytyisi toiminnan laajuuden mukaan. Ennakon määrä tarkistettaisiin vuosittain heinäkuun alusta lukien vastaamaan alkuvuoden toteutuneita kustannuksia. Varainhoitovuoden päätyttyä kunnat tekisivät Melalle tilityksen kirjanpidon mukaisista kustannuksistaan. Jos hyväksyttävien kustannusten määrä ylittäisi kunnan ennakkona saaman määrän, Mela maksaisi erotuksen loppueränä. Liikaa saamansa ennakon kunta joutuisi puolestaan palauttamaan valtiolle.

Vuodelta 1996 saadut kokemukset osoittavat, että kuntien välisissä kustannuksissa on suuria eroja. Osassa kunnista kustannustaso on pysynyt tavoitellulla tasolla ja osassa taas kustannukset ovat ylittäneet sen huomattavasti. Esityksessä ehdotetaan, että Melalle säädettäisiin mahdollisuus jo varainhoitovuoden aikana vaikuttaa valtion korvattavien kustannusten määrään, jos jonkin kunnan kustannustaso osoittautuu poikkeuksellisen korkeaksi ilman hyväksyttävää syytä. Jos tilannetta ei saataisi korjatuksi Melan ja kunnan välisten neuvottelujen tuloksena, Mela voisi maksaa loppuvuoden ennakot alennettuina kohtuullisen suuruisiksi tai jopa keskeyttää niiden maksamisen kokonaan.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Lomituspalvelujen paikallishallinnon rahoitusta koskevan uudistuksen johdosta sisäasiainministeriön vastuu hallinnon rahoituksesta siirtyisi sosiaali- ja terveysministeriölle. Tämän vuoksi valtion vuoden 1997 talousarvioesityksessä on ehdotettu, että momentille 33.57.50 (Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin) siirretään lomituspalvelujen hallintomenoina 40 000 000 markkaa momentilta 26.97.31 (Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset).

Hallinnon rahoituksen uudistukseen liittyy myös ehdotus, jonka mukaan johtavien lomittajien palkkauskustannukset sisältyisivät lomituspalvelujen hallintomenoihin. Tämän johdosta talousarvioesityksessä momentille 33.57.50 esitetyn määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 52 000 000 markkaa siirtona momentilta 33.57.40 (Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin).

Valtion vuoden 1997 talousarvioesityksen mukaan lomituspalvelujen kustannuksiin myönnettävä määräraha olisi 676 miljoonaa markkaa. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon edellä selostettu johtavien lomittajien palkkauskustannusten siirto hallintokustannusmomentille sekä lisäksi luonnollisen poistuman aiheuttamana säästönä 10 miljoonaa markkaa. Määräraha on mitoitettu vastaamaan sitä tasoa, jolla sen tulee olla, kun otetaan huomioon vuodelle 1996 asetettu säästötavoite ja luonnollisen poistuman aiheuttama kustannussäästö, yhteensä 277 miljoonaa markkaa. Jotta talousarvioesityksen mukainen kustannustaso saavutettaisiin vuonna 1997, lomitustoimintaa on tarpeen tehostaa siten, että kustannuksia säästyy noin 100 miljoonaa markkaa vuonna 1996 toteutuneiden säästöjen lisäksi. Säästön arvioidaan toteutuvan seuraavilla toimenpiteillä:

Työkyvyttömyyden perusteella annettavan sijaisavun keston rajoittamisen ensisijaisena tavoitteena on sijaisapujärjestelmään sisältyvän epäkohdan poistaminen. Muutoksen arvioidaan lisäksi säästävän kustannuksia vuositasolla noin 3 miljoonaa markkaa.

Viikkovapaan muuttaminen mahdollisuudeksi hankkia maksullista lomittaja-apua toisi arviolta 10 miljoonan markan kustannussäästön vuositasolla.

Itse järjestetyn lomituksen suosion lisäämiseen tähtäävät muutokset vähentäisivät kustannuksia vuonna 1997 arviolta 9 miljoonalla markalla. Seuraavina vuosina kustannussäästö olisi mahdollisesti sitä suurempi.

Kuukausipalkkaisten lomittajien määrän suhteuttaminen lomaan oikeutettujen maatalousyrittäjien määrään sekä lomituspäivän keston määrittelyä koskevat muutokset vai-

kuttaisivat lomituksen päiväkustannusten suuruuteen. Päiväkustannusten määrään vaikuttavien tekijöiden sääntely loisi nykyistä selkeämmät perusteet, joiden avulla Melan olisi mahdollista yksittäistapauksessa arvioida lomituskustannusten tarkoituksenmukaisuutta. Vuoden 1997 alusta otetaan käyttöön koko maan kattava atk-järjestelmä, jonka avulla Mela saa ajantasaiset tiedot kuntien kustannuksista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Poikkeamat keskimääräisestä kustannuskehityksestä voidaan havaita ja niihin voidaan reagoida nykyistä nopeammin ja tehokkaammin. Päiväkustannusten alentamiseen tähtäävät ehdotukset yhdessä Melan ohjaus- ja valvontamahdollisuuksien parantamisen kanssa vähentäisivät valtion korvattavien kustannusten määrää vuositasolla arviolta 78 miljoonalla markalla.

Esityksillä ei olisi vaikutusta valtion vuoden 1997 talousarvioesityksen loppusummaan.

3.2. Organisatoriset vaikutukset

Hallintojärjestelmän uudistuksen organisatoriset vaikutukset olisivat vuoden 1999 loppuun kestävän siirtymäkauden aikana vähäiset. Merkittävin muutos olisi, että korvaukset paikallishallinnon rahoitukseen maksaisi Mela kun ne nykyisin maksetaan sisäasiainministeriöstä osana yleistä valtionosuutta.

Lomalautakunnat tai vastaavat toimielimet eivät enää voisi vaikuttaa yksittäistä maatalousyrittäjää koskevien päätösten sisältöön. Päätökset tekisi viranhaltija ja niihin voisi vaatia oikaisua Melalta.

Siirtymäkauden aikana Mela toimisi keskushallintoviranomaisena ja samalla myös valtionosuusviranomaisena. Siirtymäkauden päätyttyä Melan asema muuttuisi. Sen vastuulla olisi lomituspalvelujen toimeenpano. Yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat tämän jälkeen sosiaali- ja terveysministeriölle, sillä Mela ei voisi toimia samanaikaisesti sekä toimeenpanijana että toiminnan valvojana.

Paikallishallinnon organisaatiouudistusta valmisteltaisiin siirtymäkauden aikana. Kunnat jatkaisivat suunnitteilla olevia ja jo käynnistyneitä yhteistoimintahankkeita. Hallinnon rahoitus suosisi toiminnan järjestämistä nykyistä suuremmissa toimintayksiköissä. Tällä hetkellä lomituspalvelujen tarvetta esiintyy 426 kunnassa ja palvelujen järjestämisestä huolehtii 411 kuntaa. Paikallisyksikköjen määrän arvioidaan vähenevän 400:aan vuonna 1997.

Siirtymäkauden aikana valmisteltaisiin toimeksiantosopimukset niiden kuntien kanssa, jotka jatkavat lomitustoiminnan hoitamista vapaaehtoisesti vuoden 1999 päätyttyä. Samalla Mela ryhtyisi organisoimaan omia paikallisyksikköjään niille alueille, joilla ne ovat tarpeen.

3.3. Vaikutukset maatalousyrittäjien ja lomittajahenkilöstön asemaan

Maatalousyrittäjän oikeudet lomituspalveluihin säilyisivät muutoin pääosin ennallaan paitsi että subjektiivista oikeutta viikkovapaaseen ei enää olisi. Sen sijaan maatalousyrittäjä voisi subventoituun hintaan ostaa lomittaja-apua ja käyttää sitä huomattavasti joustavammin erilaisiin tarpeisiin kuin viikkovapaata nykyisin on mahdollista käyttää.

Esityksellä parannettaisiin maatalousyrittäjän tosiasiallisia mahdollisuuksia valita itse järjestetty lomitus.

Työllistämisvelvoitteen poistaminen parantaisi erityisesti niiden yksin tilaansa hoitavien pienituloisten maatalousyrittäjien asemaa, joilla ei ole ollut muuta mahdollisuutta velvoitteen täyttämiseksi kuin lyhentää vuosilomaansa. Samoin se parantaisi niiden yrittäjien taloudellista asemaa, jotka ovat täyttäneet velvoitteen ostamalla niin kutsuttuja täytetunteja.

Työllistämisvelvoitteen poistaminen ei juuri vaikuttaisi niiden yrittäjäpuolisoiden asemaan, jotka ovat velvoitteen johdosta pitäneet lomiaan samanaikaisesti, koska lakiin samalla sisällytettäisiin velvoite pitää vuosilomat osittain samanaikaisesti. Vuosilomien samanaikaisuutta koskeva velvoite vähentäisi jossain määrin muiden yrittäjäpuolisoiden vapautta valita loma-ajankohtansa. Puolet lomasta voitaisiin edelleen pitää erikseen. Kahden yrittäjän tiloilla työskenteleviä maatalousyrittäjiä on nykyisin noin 40 000, joista osa on vapaaehtoisesti pitänyt lomiaan samanaikaisesti.

Ehdotetut muutokset merkitsisivät lomitettavien päivien määrän vähenemistä ja samalla sitä, että kuntien palveluksessa olevien maatalouslomittajien tarve pienenisi. Lomittajia jouduttaisiin irtisanomaan ja osa-aikaistamaan. Toisaalta viikkovapaan muuttaminen mahdollisuudeksi ostaa lomittaja-apua ja

lomien osittainen samanaikaisuus edistäisivät lomittajien täysiaikaista työllistymistä.

Yritysmuotoisten ja ammattimaisten lomituspalvelujen kysyntä saattaisi voimistua sen johdosta, että niiden käytöstä maksettava korvaus itse lomituksensa järjestävälle maatalousyrittäjälle korottuisi.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Hallintojärjestelmän uudistamisen alustava valmistelu on tapahtunut sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa lomituspalvelujen hallinnon kehittämistyöryhmässä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lakiehdotuksen 32 § sisältää viittauksen kuntien valtionosuuslain 5 §:n 2 momenttiin. Eduskunnan hyväksyttäväksi on annettu valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen liittyvä hallituksen esitys kuntien valtionosuuslaiksi ja eräiksi muutoksiksi valtionosuuslainsäädäntöön. Edellä mainittu viittaus tulisi muuttaa koskemaan uuden kuntien valtionosuuslain 4 §:n 2 momenttia tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälä sisältää yleisluontoisen maininnan lomituspalveluihin kuuluvista etuuksista, vuosilomasta ja sijaisavusta. Maatalousyrittäjä voi valintansa mukaan toteuttaa oikeutensa näihin etuuksiin joko siten, että hänen tilalleen osoitetaan maatalouslomittaja tai siten, että hän hankkii palvelun itse ja saa korvausta siitä aiheutuviin kustannuksiin.

2 §. Maatalouden, karjatalouden ja maatalousyrityksen määritelmät. Pykälässä on määritelty lain soveltamisen kannalta keskeisiä käsitteitä. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 6 §:ää.

3 §. Maatalousyrittäjän määritelmä. Pykälästä ilmenevät ne yleiset edellytykset, jotka maatalousyrittäjän tulee täyttää, jotta hän voisi kuulua laissa tarkoitettujen lomituspalvelujen piiriin. Jäljempänä 4 §:ssä säädettäisiin tarkemmin vuosilomaan oikeutetusta ja 5 §:ssä sijaisapuun oikeutetusta maatalousyrittäjästä.

Maatalousyrittäjän tulee ensinnäkin harjoittaa maataloutta itse työhön osallistuen. Lisäksi hänellä tulee pääsääntöisesti olla voimassa niin kutsuttu pakollinen MYEL-vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi. Voimassaolevaa MYEL-vakuutusta ei voi olla henkilöllä, jolle on myönnetty MYEL-vakuutukseen perustuva osatyökyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki. Tällainen maatalousyrittäjä voisi kuitenkin olla oikeutettu lomituspalveluihin kuten nykyisinkin. Sen sijaan oikeutta lomituspalveluihin ei enää olisi niin kutsutulla uinuvalla sukupolvenvaihdoseläkkeellä olevilla henkilöillä.

MYEL-vakuutusta ei myönnetä alle 18-vuotiaille. Pykälän 2 momentin mukaan oikeus lomituspalveluihin voisi kuitenkin olla myös 15 - 17-vuotiaalla maatalouden harjoittajalla, kuten nykyisinkin.

Pykälän 3 momentin mukaan lomituspalveluihin oikeutettuna maatalousyrittäjänä ei pidettäisi henkilöä, joka saa työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea tai jolle tällaista etuutta ei makseta asianomaisissa säädöksissä olevien karenssisäännösten vuoksi. Säännös vastaa voimassa olevan asetuksen 4 §:n 2 momenttia.

4 §. Vuosilomaan oikeutettu maatalousyrittäjä. Oikeus vuosilomaan olisi vain päätoimisella maatalousyrittäjällä, joka harjoittaa karjataloutta vähintään neljä kotieläinyksikköä käsittävällä tilalla. Päätoimisuus ja kotieläinyksiköt määriteltäisiin tarkemmin asetuksessa asiallisesti saman sisältöisin säännöksin kuin voimassa olevassa asetuksessa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan vuosilomaoikeutta ei kuitenkaan olisi uudella maatalousyrittäjällä sinä vuonna, jona yritystoiminta hänen osaltaan on alkanut ja jona myös hänen velvollisuutensa ottaa pakollinen MYEL-vakuutus on alkanut. Tällaista rajoitusta ei sisälly voimassa olevaan lainsäädäntöön. Rajoituksella pyritään estämään tilanteet, joissa esimerkiksi sukupolvenvaihdostilanteessa saman tilan entinen ja uusi omistaja pitävät vuosilomat saman kalenterivuoden aikana. Jos yritystoiminta on alkanut kalenterivuoden alusta, kuten usein tapahtuu, uudella yrittäjällä olisi oikeus vuosilomaan.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus pitää vuosilomaa vain sen kalenterivuoden loppuun, jonka aikana hän täyttää 65 vuotta. Voimassa olevan lain 2 §:ään sisältyy vastaava säännös.

5 §. Sijaisapuun oikeutettu maatalousyrittäjä. Päätoimisuutta tarkoittava edellytys ei koskisi sijaisapua. Oikeus sijaisapuun voisi siten olla myös sellaisella maatalousyrittäjällä, joka säännöllisesti työskentelee tilan ulkopuolella työ- tai virkasuhteessa taikka harjoittaa tilan ulkopuolista yritystoimintaa. Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä sijaisavun saannille olisi, että maatalousyrittäjän työpanos maatalousyrityksen hoitoon kuuluvissa tehtävissä on merkittävä. Lisäksi edellytettäisiin, että hän on 7 §:ssä tarkoitetun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta edellä tarkoitetuista tehtävistään. Sääntely vastaisi voimassa olevan lain 4 §:n 1 momenttia ja asetuksen 6 §:ää.

Sijaisavun tarve tulisi aina harkita tapauskohtaisesti ottaen huomioon tilan olosuhteet kokonaisuudessaan. Esimerkiksi maatalousyrittäjän työkyvyttömyys ei välttämättä

oikeuttaisi häntä saamaan sijaisapua, jos voidaan arvioida, että hänen tehtävänsä on hoidettavissa tilan sisäisin järjestelyin. Tältä osin sääntely vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 4 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan 65 vuotta täyttäneellä maatalousyrittäjällä olisi oikeus sijaisapuun vain jos sen tarve on alkanut ennen sanotun iän täyttämistä. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan lain 4 §:n 1 momenttiin.

2 luku. **Oikeus lomituspalveluihin**

6 §. Oikeus vuosilomaan. Vuosiloman pituus olisi 22 päivää kalenterivuodessa kuten nykyisinkin.

7 §. Oikeus sijaisapuun. Pykälän 1 momentti sisältäisi 12 kohtaa käsittävän luettelon niistä tilapäisinä pidettävistä syistä, jotka voivat oikeuttaa sijaisapuun. Luettelossa määriteltäisiin, kuinka pitkäksi ajaksi sijaisapua voidaan kunkin syyn perusteella myöntää. Voimassa olevassa laissa sijaisavun perusteet on lueteltu lain 5 §:ssä ja niiden enimmäiskestot 9 §:ssä. Pykälän 1 momentti vastaisi asiallisesti pääosin edellä mainittuja säännöksiä paitsi että siinä ei säänneltäisi yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä varten annettavaa sijaisapua. Sitä koskeva kohta on asiallisesti nykyisen sisältöisenä sijoitettu erikseen pykälän 3 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan rajoitettavaksi työkyvyttömyyden perusteella annettavan sijaisavun kestoa. Yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin jatkuneen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua voitaisiin pääsääntöisesti antaa enintään 365 päivän ajan. Sijaisapua voitaisiin jatkaa pitempäänkin, jos maatalousyrittäjä on tuona aikana hakenut työkyvyttömyyseläkettä.

Pykälän 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sijaisapua voitaisiin pääsäännöstä poiketen antaa muulle kuin maatalousyrittäjänä pidettävälle henkilölle. Sijaisavun saajana olisi joko henkilö, joka ei enää työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttyään ole laissa tarkoitettu maatalousyrittäjä, taikka kuolleen maatalousyrittäjän kuolinpesä.

8 §. Lomituspäivän kesto. Pykälä sisältää yleissäännöksen lomituspäivän keston määrittelystä. Siinä ilmaistaan yleiset perusteet, joita sovellettaisiin sekä vuosiloma- että sijaisapupäivän pituutta määritettäessä. Lomituspäivän kesto mitattaisiin lomitustunteina, joilla tarkoitetaan sitä aikaa, joka lomittajalta arvioidaan kuluvan, kun hän suorittaa lomitettavan yrittäjän osuutta tilan välttämättömistä tehtävistä.

Lomituspäivän keston määrittelystä säädettäisiin tarkemmin asetuksella kuten nykyisinkin.

3 luku. **Hallinto**

9 §. Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano. Pykälän 1 momentissa mainitulla asianomaisella ministeriöllä tarkoitetaan sosiaali- ja terveysministeriötä. Lomituspalvelut ovat osa maatalousyrittäjien sosiaaliturvaa ja siksi ne ovat alusta lähtien kuuluneet sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan.

Pykälän 2 momentin mukaan lomituspalvelujen toimeenpano siirtyisi kunnilta Melalle. Säännös tulisi sovellettavaksi vasta vuoden 1999 loppuun kestävän siirtymäajan jälkeen.

10 §. Paikallishallinnon järjestäminen. Siirtymäajan jälkeen Melan vastuulla olisi lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestäminen. Paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä huolehtivaa elintä kutsuttaisiin paikallisyksiköksi. Paikallisyksikkönä voisi olla joko kunta tai Melan oma paikallisyksikkö.

Paikallisyksikön organisaatiosta ei säädettäisi yksityiskohtaisesti. Pykälän 3 momentin mukaan paikallisyksikössä olisi hallintotehtäviä varten nimetty vastuuhenkilö. Paikallishallinto-organisaatioon kuuluisivat myös työnjohtotehtäviä hoitavat henkilöt eli johtavat lomittajat sekä toimistohenkilöstö.

11 §. Päätösvalta. Palvelun saajia koskevat yksilöpäätökset tekisi edellä mainittu vastuuhenkilö. Kunnan toimielimellä ei enää olisi valtaa tehdä yksilöä koskevia päätöksiä. Tätä säännöstä sovellettaisiin heti lain voimaan tultua.

12 §. Kunta paikallisyksikkönä. Kunnalla olisi lakisääteinen velvollisuus järjestää lomituspalvelut siirtymäajan loppuun asti. Kunta voisi jatkaa palvelujen järjestämistä myös sen jälkeen edellyttäen, että se solmii Melan kanssa sitä tarkoittavan toimeksiantosopimuksen. Sopimuksen perusteella kunta sitoutuisi huolehtimaan lomitustoiminnasta joko vain omalla alueellaan tai sen lisäksi yhden tai useamman muun kunnan alueella. Vastineeksi kunta saisi Melalta laskennalli-

sen korvauksen hallintokustannuksiinsa ja kustannusperusteisen korvauksen lomituspalveluista aiheutuneisiin kustannuksiin.

Toimeksiantosopimuksen sisällöstä määriteltäisiin 2 momentissa vain vähimmäisvaatimukset. Toimipaikan sijainnin mainitsemisella on merkitystä muun muassa sen suhteen, mikä lääninoikeus on toimivaltainen käsittelemään toimeksiantosopimuksen tehnyttä kuntaa koskevat valitukset ja muut asiat.

13 §. Eläkelaitoksen paikallisyksikkö. Toimeksiantosopimukseen perustuva paikallishallinto olisi ensisijainen vaihtoehto. Melan omat paikallisyksiköt toimisivat niissä kunnissa, joissa toimintaa ei saataisi tarkoituksenmukaisesti järjestymään toimeksiantosopimusten perusteella.

Koska Melalla olisi vastuu paikallishallinnon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä koko maassa, Melalla ei olisi juridista velvollisuutta solmia toimeksiantosopimusta, vaikka kunta sitä haluaisikin. Toisaalta Mela voisi vapaasti sopia jonkin kunnan kanssa siitä, että tämä hoitaa myös naapurikunnan lomitustoiminnan sen estämättä, että kyseisellä naapurikunnalla olisi asiasta toisenlainen näkemys. Tavoitteena on kuitenkin, että kuntien toivomukset otetaan mahdollisimman pitkälti huomioon ja että paikallishallinto järjestetään kuntien toivomalla tavalla, jollei muunlaiseen menettelyyn ole erityistä perustetta.

4 luku. Paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut

14 §. Paikallisyksikön velvollisuus antaa lomituspalveluja. Pykälässä säädettäisiin paikallisyksikön velvollisuudesta järjestää lomituspalvelut niille maatalousyrittäjille, jotka harjoittavat maataloutta paikallisyksikön toimialueella. Asiallisesti pykälä vastaa voimassa olevan lain 18 §:n 1 momenttia ja 31 b §:ää.

Paikallisyksikkö olisi velvollinen järjestämään lomituspalvelut ensisijaisesti niille maatalousyrittäjille, jotka kuuluvat paikallisyksikön järjestämien lomituspalvelujen piiriin. Paikallisyksikkö voisi antaa lomituspalveluja myös sellaisille maatalousyrittäjille, jotka ovat ilmoittaneet järjestävänsä lomituksensa itse. Lomituspalvelujen järjestäminen viimeksi mainituille on kuitenkin toissijaista eli se voi tulla kyseeseen vain siinä tapauksessa, ettei se haittaa lomituspalvelujen järjestämistä paikallisyksikön palvelujen piirissä varsinaisesti oleville maatalousyrittäjille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin paikallisyksikön velvollisuudesta järjestää tilalle tarpeen mukaan valvontakäyntejä varsinaisten lomitusten lisäksi. Valvontakäynnit olisivat päivystysluonteisia ja niitä on tarkoitus järjestää silloin, kun yrittäjällä itsellään ei ole mahdollisuutta järjestää tilalleen tarpeellista valvontaa.

15 §. Lomituspalvelujen järjestämistavat. Paikallisyksikkö voisi, samoin kuin kunta nykyisin, järjestää lomituspalvelut joko palkkaamiensa maatalouslomittajien avulla tai ostamalla palveluja yksityisiltä tai julkisilta palvelujen tuottajilta. Julkisena ostopalvelun tuottajana voisi olla muun muassa kunta.

Lomitustoiminnasta aiheutuvat käyttökustannukset johtuvat lähes yksinomaan lomittajien palkkamenoista. Tämän vuoksi on perusteltua kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät paikallisyksikön palveluksessa olevien lomittajien lukumäärä tai heidän työsuhteensa ehdot ole omiaan lisäämään lomitustoiminnasta aiheutuvia kustannuksia tarpeettomasti. Lisäksi tulisi pyrkiä siihen, että paikallisyksikön palveluksessa olevien lomittajien lukumäärä ja lomittajien jakautuminen kuukausi- ja tuntipalkkaisiin lomittajiin voisi vaihdella joustavasti tarpeen mukaan. Lomituksen päiväkohtainen kustannus on keskimäärin sitä korkeampi mitä enemmän lomitettavista työpäivistä teetetään kuukausipalkkaisilla lomittajilla. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan annettavaksi valtuutus säätää asetuksella kuukausipalkkaisten lomittajien enimmäismäärästä suhteutettuna paikallisyksikön palveluja käyttävien maatalousyrittäjien määrään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin paikallisyksikön mahdollisuudesta hyväksyä yrittäjän itsensä ehdottama henkilö lomittajaksi. Tämä olisi mahdollista vain, jos maatalousyrittäjä ei erityisestä syystä, esimerkiksi tilan tuotantosuunnan vaatiman erityisosaamisen vuoksi voi käyttää paikallisyksikköön palvelussuhteessa olevia henkilöitä.

16 §. Lomitustehtävien laajuus sekä maksullinen lomittaja-apu. Pykälässä säädettäisiin paikallisyksikön palveluksessa olevien lomittajien tehtävistä ja niiden laajuudesta. Pääsäännön mukaan lomittaja huolehtisi karjatalouteen kuuluvista ja muista yrityksen hoitoon liittyvistä välttämättömistä tehtävis-

tä.

Varsinaisten lomituspalveluetuuksien lisäksi vuosilomaan oikeutetulla maatalousyrittäjällä olisi mahdollisuus saada maksullista lomittaja-apua enintään 100 tunniksi vuodessa. Sitä voitaisiin käyttää muihinkin kuin maatalouteen liittyviin tehtäviin sen mukaan kuin paikallisyksikön ja maatalousyrittäjän kesken sovitaan. Tässä tarkoitettuihin tehtäviin voitaisiin osoittaa vain paikallisyksikön palveluksessa oleva kuukausipalkkainen lomittaja täyden työaikansa puitteissa. Maksullisen lomittaja-avun antaminen ei saa vaarantaa lomituspalvelujen järjestämistä muille paikallisyksikön palveluja käyttäville maatalousyrittäjille.

Edellä tarkoitetusta lomittaja-avusta perittäisiin tuntimaksu, jonka suuruus vastaisi kuukausipalkkaisen lomittajan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaista lomittajan alinta peruspalkkaa lisättynä kahdella kokemuslisällä. Määrä vastaisi sitä hintaa, joka nykyisin peritään työllistämisvelvoitteeseen liittyvistä niin kutsutuista täytetunneista. Lomittaja-avun tuntimaksuksi muodostuisi lokakuussa 1996 toteutettavan palkkojen tarkistuksen jälkeen noin 39 markkaa.

Täyttä korvausta vastaan paikallisyksikkö voisi myydä lomittajien työpanosta muillekin sitä haluaville kuin lomituspalveluihin oikeutetuille maatalousyrittäjille. Tällöinkin edellytetään, ettei maksullisen lomittaja-avun antaminen vaaranna lomituspalvelujen järjestämistä niihin oikeutetuille. Myös edellä 2 momentissa tarkoitetun lomittaja-avun tarve tulisi turvata ennen 3 momentissa tarkoitetun lomittaja-avun antamista. Täyttä korvausta vastaan annettavan lomittaja-avun tuntimaksusta säädettäisiin asetuksessa siten, että se keskimäärin vastaisi maatalouslomittajan palkasta, sosiaaliturvasta ja muista työsuhteen ehdoista paikallisyksikölle aiheutuvia kustannuksia.

Kummankin edellä tarkoitetun maksullisen lomittaja-avun tarkoituksena on osaltaan edesauttaa ammattitaitoisen lomittajahenkilöstön säilymistä ja heidän täysiaikaista työllistymistään.

17 §. Vuosiloman pitämistä koskevat rajoitukset. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu niin kutsuttu kolmen pyhäpäivän rajoitus vastaa voimassaolevan lain 18 a §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin samassa maatalousyrityksessä työskentelevien maatalousyrittäjien velvollisuudesta pitää osa vuosilomastaan samanaikaisesti muiden samalta tilalta vuosilomaan oikeutettujen maatalousyrittäjien kanssa. Säännöksen mukaan vuosilomasta olisi pidettävä samanaikaisesti puolet eli 11 päivää, mutta mikään ei luonnollisestikaan estäisi pitämästä lomaa pitempäänkin samanaikaisesti.

Velvollisuus pitää vuosiloma osittain samanaikaisesti tulisi kyseeseen vain niillä maatiloilla, jotka työmääränsä ja muiden olosuhteidensa puolesta ovat sellaisia, että yritystoiminnan jatkuvuus voidaan turvata yhden kokoaikaisen lomittajan keskimääräistä työaikaa vastaavalla työpanoksella. Paikallisyksiköllä olisi luonnollisesti vastuu siitä, että lomitukseen kuuluvat tilan tehtävät tulevat hoidetuiksi. Tarkoitus on, että lomat pidettäisiin osittain samanaikaisesti lähinnä niillä tiloilla, joilla edellä 8 §:n mukaisesti määritelty lomituspäivän kesto ilman lomittajan henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutusta olisi sellainen, että ammattitaitoisen lomittajan olisi mahdollista suoriutua kaikkien tilalta lomaan oikeutettujen maatalousyrittäjien tehtäväosuuksista päivittäin noin 7,5 tunnin työpanoksella.

18 §. Lomituspalvelujen hakeminen. Sijaisapua koskeva hakemus voitaisiin esittää joko kirjallisesti tai suullisesti. Suullisesti tehty hakemus tulisi kuitenkin paikallisyksikön toimesta kirjata kuten hallintomenettelylaissa (598/82) edellytetään.

Vuosilomahakemus tehtäisiin kirjallisesti. Laissa ei enää säädettäisi määräaikaa vuosilomahakemuksen tekemiselle, vaan kukin paikallisyksikkö voisi määrätä hakuajan itse, joten menettely muodostuisi nykyistä joustavammaksi.

Vuosilomaa hakevan maatalousyrittäjän tulisi nykyistä tarkemmin jo hakemusvaiheessa esittää tiedot aikomastaan loma-ajankohdasta. Säännös on tarpeen paikallisyksiköissä tapahtuvan työnjohdollisen suunnittelun kannalta.

19 §. Vuosiloma-ajankohdan muuttaminen. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset vuosiloma-ajankohdan muuttamisesta paikallisyksikön toimesta ja pykälän 2 momentti käsittelisi maatalousyrittäjän aloitteesta tapahtuvaa vuosiloma-ajankohdan muuttamista.

Pykälän 1 momentin mukaan paikallisyksikön tulisi varata maatalousyrittäjälle mahdollisuus muuttaa hakemaansa vuosiloma-ajankohtaa, jos vuosilomaa ei voida järjestää maatalousyrittäjän hakemana ajankoh-

tana. Tällöin on yleensä kyse sellaisesta tilanteesta, ettei paikallisyksiköllä ole vapaita lomittajia haettuna loma-ajankohtana. Lisäksi loma-ajankohtaa voidaan joutua muuttamaan, jos hakemuksessa ei ole otettu huomioon 17 §:n 1 momentin mukaista sunnuntairajoitusta taikka jos tilalta vuosilomaan oikeutetut maatalousyrittäjät velvoitetaan heidän omasta käsityksestään poiketen pitämään osa vuosilomastaan samanaikaisesti edellä 17 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Maatalousyrittäjä menettäisi oikeutensa vuosilomaan kyseiseltä lomajaksolta, mikäli hän perusteettomasti kieltäytyisi muuttamasta vuosiloma-ajankohtaa tässä tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassaolevan lain 33 § muutoin, mutta takarajaa, jolloin siirretty vuosiloma on viimeistään pidettävä, ehdotetaan aikaistettavaksi lomavuotta seuraavan kalenterivuoden viimeisestä päivästä sanotun kalenterivuoden huhtikuun viimeiseen päivään. Tällöin säännös vastaisi niitä säännöksiä, jotka koskevat palkkatyötä tekevien henkilöiden mahdollisuuksia siirtää vuosilomaansa.

20 §. Kieltäytyminen maatalouslomittajan vastaanottamisesta. Maatalousyrittäjä menettäisi, kuten nykyisinkin, oikeuden hakemaansa vuosiloma- tai sijaisapujaksoon, jos hän ilman pätevää syytä kieltäytyisi vastaanottamasta paikallisyksikön osoittamaa lomittajaa.

21 §. Seuraukset maatalouslomittajan tehtävien lisääntymisestä. Pykälässä säädettäisiin menettelytavasta, jota noudatettaisiin, jos myös joku muu kuin vuosilomalla oleva maatalousyrittäjä irrottautuu oman tehtäväosuutensa hoitamisesta niin, että siitä aiheutuu maatalouslomittajan tehtävien lisääntyminen.

Ensisijainen seuraus olisi se, että myös omista tehtävistään irrottautuneen henkilön katsottaisiin omalta osaltaan pitäneen vuosilomaa samanaikaisesti sen maatalousyrittäjän kanssa, joka varsinaisesti oli vuosilomalla. Jollei tämä ole mahdollista, on omasta tehtäväosuudestaan perusteettomasti irrottautuneen henkilön korvattava paikallisyksikölle se osuus lomituskustannuksista, jonka voidaan katsoa aiheutuneen hänen tehtäväosuutensa hoitamisesta. Korvaus olisi samansuuruinen kuin täyden korvauksen periaatteella hankitusta lomittaja-avusta maksettava korvaus.

Säännöstä sovellettaisiin vain, jos omasta tehtäväosuudesta irrottautuminen johtaa lomittajan työtehtävien lisääntymiseen. Jos tässä tarkoitettu irrottautuminen tapahtuu jonkun kolmannen henkilön työpanoksen turvin, ei lomaoikeutta menetettäisi eikä lomituksesta aiheutuneita kustannuksia perittäisi.

22 §. Sijaisapulomituksen keskeyttäminen. Pykälässä säädettäisiin menettelytavasta, jota noudatettaisiin, jos myös joku muu kuin sijaisapua saava maatalousyrittäjä irrottautuu oman tehtäväosuutensa hoitamisesta tai mikäli osoittautuu, ettei sijaisavun saaja ole sijaisavun tarpeessa.

Ensisijainen toimenpide olisi sijaisavun keskeyttäminen. Mikäli tämä ei olisi mahdollista, noudatettaisiin samoja menettelytapoja, jotka on selvitetty edellä 21 §:n yhteydessä. Annettu lomituspalvelu voitaisiin katsoa vuosilomaksi ja viime kädessä olisi mahdollista periä korvaus, jonka suuruus vastaisi vuosilomaan oikeutetulta maatalousyrittäjältä maksullisesta lomittaja-avusta täyden korvauksen periaatteella perittävää maksua.

5 luku. Maatalousyrittäjän itse järjestämä lomitus

23 §. Ennakkoilmoitus. Maatalousyrittäjän tulisi nykyiseen tapaan ilmoittaa etukäteen paikallisyksikölle aikomuksestaan järjestää itse lomituksensa sekä aikomuksestaan palata paikallisyksikön järjestämien lomituspalvelujen käyttäjäksi.

24 §. Maatalousyrittäjän velvollisuus järjestää itse lomituksensa. Lomitusjärjestelmän valinta koskisi sekä vuosilomaa että sijaisapua. Ennakkoilmoitus sitoisi maatalousyrittäjää. Jos hän on valinnut itse järjestetyn lomituksen, hän ei voisi edellyttää että, paikallisyksikkö järjestää hänelle palveluja. Tarvittaessa paikallisyksikkö voisi osoittaa hänelle lomittajan vuosilomaa tai sijaisapua varten, jos lomittajatyövoimaa on vapaana. Jos lomittajia ei ole saatavilla, paikallisyksikön tulisi muutoin avustaa kiireellisessä sijaisavun tarpeessa olevaa maatalousyrittäjää sijaisavun järjestämisessä. Edellä 16 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua maksullista lomittaja-apua voitaisiin antaa myös itse lomituksensa järjestävälle maatalousyrittäjälle.

25 §. Itse hankitut lomittajat. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 17 a §:ää paitsi että itse lomituksensa järjestävä maatalousyrittäjä

voisi palkata lomittajaksi myös henkilön, joka asuu hänen kanssaan samalla tilalla. Maatalousyrittäjään työsuhteessa olevana lomittajana ei kuitenkaan voisi toimia henkilö, jolla itselläänkin on oikeus vuosilomaan samalta tilalta.

26 §. Korvaus itse järjestetystä lomituksesta. Rakenteeltaan pykälä vastaa voimassaolevan lain 17 b §:ää kuitenkin niin, että korvausluokkien määrä ehdotetaan vähennettäväksi kolmesta kahteen.

Lomituspalveluja tuottavan yrityksen palveluksessa olevat lomittajat ja itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivat lomittajat kuuluisivat samaan korvausluokkaan toisin kuin nykyisin. Itsenäisellä ammatinharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on merkitty ennakkoperintärekisteriin lomituspalveluja tarjoavana ammatinharjoittajana ja joka tosiasiallisesti tarjoaa näitä palveluja useammalle kuin yhdelle maatalousyrittäjälle. Maatalousyrittäjään työsuhteessa olevat henkilöt muodostaisivat edelleen oman korvausluokan.

Korvausten markkamäärät olisivat edelleen sidotut kunnan palveluksessa olevien lomittajien palkkausperusteisiin. Lomituspalveluja tuottavan yrityksen palveluksessa olevan lomittajan sekä itsenäisen ammatinharjoittajan käyttämisestä maksettavaa korvausta ehdotetaan korotettavaksi. Lokakuussa 1996 toteutettavan palkkojen tarkistuksen jälkeen korvaus olisi noin 67 markkaa tunnilta. Nykyisin maksettavat korvaukset ovat yrityksen palveluksessa olevan lomittajan osalta 55 markka ja ammatinharjoittajan osalta 50 markkaa tunnilta. Maatalousyrittäjään työsuhteessa olevan lomittajan osalta korvaus on nykyisin 45 markkaa tunnilta. Ehdotuksen mukaan määrä säilyisi sunnilleen nykyisellä tasolla.

6 luku. **Palveluista perittävät maksut ja korvaukset**

27 §. Sijaisavusta perittävän maksun perusteet. Sijaisavusta perittävä maksu määräytyisi edelleen pääsääntöisesti palvelun saajan MYEL-työtulon mukaan. Maksun perusteesta säädettäisiin laissa eikä asetuksessa kuten nykyisin. Maksun suuruudesta säädettäisiin asetuksella siten, että se säilyisi nykyisellä tasolla.

28 §. Maksullisesta lomittaja-avusta perittävät maksut. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksusta, joka peritään vuosilomaan oikeutetulle maatalousyrittäjälle enintään 100 tunniksi annettavasta lomittaja-avusta. Pykälän 2 momentti koskisi täyden korvauksen periaatteella hankitusta lomittaja-avusta perittäviä maksuja. Maksullisesta lomittaja-avusta perittäviä maksuja on selostettu edellä 16 §:n kohdalla.

29 §. Perusteettomasti annetusta palvelusta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen sekä perusteettomasti maksetun korvauksen palauttaminen. Paikallisyksikön antamia lomituspalveluja perusteettomasti saanut henkilö olisi velvollinen korvaamaan palvelun antamisesta aiheutuneet kustannukset täyden korvauksen periaatteen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilö, joka on saanut itse järjestettyyn lomitukseen tarkoitettua korvausta perusteettomasti, olisi velvollinen palauttamaan liikaa saamansa määrän paikallisyksikölle. Säännös voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun käy ilmi, ettei korvauksen saaja tosiasiassa ole irrottautunut lomituksen avulla maataloustehtävistään.

30 §. Viivästyskorko sekä perintä ilman tuomiota tai päätöstä. Edellä 27 ja 28 §:ssä tarkoitetulle maksulle sekä 29 §:ssä tarkoitetulle korvaukselle perittäisiin viivästyskorkoa korkolain (633/82) säännösten mukaisesti. Tässä tarkoitetut maksut ja korvaukset olisivat viivästyskorkoineen ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä kuten nykyisinkin.

7 luku. **Kustannukset**

31 §. Eläkelaitoksen hallintokustannukset. Melalle maksettaisiin valtion varoista korvaus niihin kustannuksiin, joita lomitustoiminnan hoitamisesta aiheutuu Melan pääkonttorille. Korvaus määräytyisi laskennallisin perustein, ja korvausperusteet vahvistaisi sosiaali- ja terveysministeriö kuten nykyisinkin.

32 §. Paikallishallintokustannukset. Melalle maksettaisiin valtion varoista myös korvaus niihin kustannuksiin, joita kunnille tai Melalle aiheutuu paikallishallinnosta. Koko maassa maksettavien korvausten yhteismäärän vahvistaisi valtioneuvosto vuosittain valtion talousarvioesityksen antamisen jälkeen. Tarkoitus on, että valtion korvaus kattaisi lomituspalvelujen hallinnoinnista aiheutuvat kustannukset kokonaan silloin, kun toiminta tapahtuu riittävän suurissa alueellisissa yksiköissä.

Korvauksen kokonaismäärään vaikuttaisi ensinnäkin lomitustoiminnan volyymi, jota kuvaa viimeksi tilastoitujen lomituspäivien määrä. Lisäksi tätä kokonaismäärää vahvistettaessa otettaisiin huomioon sellaiset keskimääräiset kustannukset, joiden voidaan arvioida aiheutuvan kohtuullisen kokoisessa toimintayksikössä aiheutuvista hallintokustannuksista.

Hallintokustannuksilla tarkoitetaan lähinnä seuraavia lomitustoiminnan hoitoon liittyviä kustannuseriä, joiden arvioidaan aiheutuvan:
- vastuuhenkilön, johtavien lomittajien sekä tarvittavan toimistohenkilöstön palkkauksesta ja ammatillisesta täydennyskoulutuksesta,
- toimistotarvikkeiden, kaluston ja laitteiden ja muun käyttöomaisuuden hankinnasta sekä käyttöomaisuuden vuokrauksesta, korjauksesta ja huollosta,
- painatuksesta, monistuksesta, tekstinkäsittelystä, kirjanpidosta, palkanlaskennasta ja muiden toimistopalvelujen hankinnasta,
- postituksesta, puhelimen käytöstä ja muusta tiedon välityksestä,
- toimitilan vuokrasta, sähköstä ja kiinteistön käytöstä ja huollosta, sekä
- muista vastaavista toiminnoista tai hankinnoista, jollei näitä kustannuksia ole katsottava 35 §:ssä tarkoitetuiksi kustannusperusteisesti korvattaviksi lomituskustannuksiksi.

Paikallishallintokustannusten korvauksen kokonaismäärään tehtäisiin kustannustason muutosten perusteella kuntien valtionosuuslain mukaiset indeksitarkistukset täysimääräisinä.

33 §. Paikallishallintokustannusten korvauksen määräytyminen. Paikallishallintokustannusten korvaamiseen tarkoitettu kokonaissumma jaettaisiin koko maassa kaksi vuotta aikaisemmin lomitettujen päivien määrällä, jolloin saataisiin paikallishallinnon kustannuksiin maksettava korvaus lomitettua päivää kohti. Tämä määrä kerrottaisiin paikallisyksikön toimialueella kaksi vuotta aikaisemmin lomitettujen päivien määrällä, jolloin saataisiin paikallisyksikön osuus asianomaisena vuonna maksettavan korvauksen kokonaismäärästä. Siirtymäsäännöksessä todettaisiin, että vuonna 1997 korvaus lomitettua päivää kohti on 38 markkaa.

34 §. Paikallishallintokustannusten korvaaminen toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle. Mela maksaisi kullekin toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle korvauksen paikallishallintokustannuksiin. Korvaus maksettaisiin kuukausittain tasasuuruisina erinä.

Pykälän 2 momentin mukaan korvaus maksettaisiin 10 prosentilla alennettuna, jos kunta ei käytä lomituspalveluja varten kehitettyä atk-järjestelmää vaan hoitaa tehtävät manuaalisesti. Alennetun korvauksen maksaminen on perusteltua sen vuoksi, että yhteydenpidosta tällaisen kunnan kanssa aiheutuu Melalle huomattavasti enemmän työtä ja kustannuksia kuin jos kunta olisi mukana keskitetyssä atk-järjestelmässä.

35 §. Valtion korvaukseen oikeuttavat lomituskustannukset. Pykälässä säädettäisiin kustannusperusteisen valtion korvauksen piiriin kuuluvista kustannuksista. Vastaavat säännökset sisältyvät voimassa olevan lain 23 ja 26 §:ään sekä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 5 §:ään. Ehdotettu sääntely vastaisi edellä mainittuja säännöksiä ja niihin perustuvaa nykyistä käytäntöä.

Kustannukset korvattaisiin valtion varoista Melalle. Kustannusten korvaamiseen liittyvästä rahaliikenteestä valtion ja Melan välillä säädettäisiin nykyiseen tapaan asetuksella.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin ne lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, joihin maksetaan kustannusperusteinen valtion korvaus.Kustannusten tulisi olla toiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisia. Tärkeimmät kysymykseen tulevat kustannuserät luetellaan momentin 1 - 5 kohdassa.

36 §. Lomituskustannusten vähennykset. Vain lomituspalveluista aiheutuvat nettokustannukset oikeuttaisivat valtion korvaukseen. Pykälässä on lueteltu ne toiminnasta saadut tulot, jotka luetaan 35 §:ssä tarkoitettujen kustannusten vähennykseksi.

8 luku. Lomituskustannusten korvaaminen toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle

37 §. Lomituskustannusten korvausvelvollisuus. Mela huolehtisi lomituskustannusten korvaamisesta niille kunnille, joiden kanssa se on tehnyt toimeksiantosopimuksen. Jos Mela on pykälän 2 momentin mukaisesti kunnan pyynnöstä etukäteen ratkaissut, että tiettyä kustannuserää on pidettävä tarpeellisena, Mela ei voisi enää jälkikäteen asettua toiselle kannalle. Melan kanta ei sen sijaan sitoisi lääninoikeutta, jos kysymys tulee siellä ratkaistavaksi jäljempänä 44 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

38 §. Ennakkojen maksaminen ja tarkista-

minen. Mela maksaisi toimeksiantosopimuksen tehneille kunnille ennakkoa lomituspalveluista aiheutuviin kustannuksiin.Tarkoitus on, että kunnat eivät ainakaan merkittävässä määrin joutuisi tilapäisesti käyttämään omia varojaan niihin kustannuksiin, joihin niillä on oikeus saada valtion korvaus. Ennakon maksamista ja niiden tarkistamista koskeva sääntely vastaisi vuonna 1996 noudatettua käytäntöä.

Ennakot maksettaisiin kuukausittain tasasuuruisina erinä. Ennakon suuruus määräytyisi sen mukaan, mikä on ollut lomitettavien päivien määrä kaksi vuotta aikaisemmin asianomaisen kunnan toimialueella. Ennakon suuruutta määriteltäessä otettaisiin lisäksi huomioon ne muutokset, jotka toiminnan laajuudessa ovat sen jälkeen tapahtuneet tai joiden arvioidaan tapahtuvan kyseisenä varainhoitovuonna.

Pykälän 2 momentin mukaan ennakot tarkistettaisiin kerran vuodessa. Tarkistusperusteena olisivat vuoden viiden ensimmäisen kuukauden aikana toteutuneet kustannukset.

Pykälän 3 momentin mukaan ennakkojen määrä säilyisi vuoden loppuun asti samana, jos alkuvuonna toteutuneet kustannukset ovat vastanneet maksettujen ennakkojen määrää tai jos ne ovat olleet sitä alhaisemmat. Ennakkoa tarkistettaisiin alaspäin, jos kunnan arvio loppuvuoden kustannuksista antaa siihen aihetta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ennakoiden tarkistamisesta ylöspäin. Näin meneteltäisiin, jos alkuvuonna maksetut ennakot eivät riitä kattamaan vastaavana aikana toteutuneita kustannuksia.

Pykälän 5 momentti mahdollistaa erityistilanteissa ennakon suorittamisen edellä tarkoitettua suurempana. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan toimialue laajenee käsittämään entistä useampia kuntia.

*39 §. Tilitys.*Toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan tulisi vuosittain antaa Melalle tilitys lomituspalveluista aiheutuneista todellisista kustannuksistaan.

*40 §. Loppuerän maksaminen sekä liikaa maksetun ennakon palauttaminen.*Tilityksen perusteella määräytyisi, onko kunnalla oikeus saada loppueränä lisää valtion korvausta vai joutuuko se palauttamaan osan saamistaan ennakoista valtiolle. Loppuerä maksettaisiin sen vuoden loppuun mennessä, jonka aikana tilitys on annettu. Jos Mela on ennättänyt tarkistaa tilityksen ennen loppuerän maksamista, loppuerän suuruus määräytyisi Melan hyväksymien kustannusten perusteella. Jos tilitystä ei ole tarkistettu, loppueränä maksettaisiin tilityksen osoittama määrä.

Jos tilityksen tarkistamisen yhteydessä ilmenee, että kunta on saanut liikaa valtion korvausta joko ennakkoina tai tarkistamattoman tilityksen perusteella maksettuna loppueränä, Mela velkoisi kunnalta liika maksetun määrän. Liikaa maksetun määrän palauttamisesta säädettäisiin tarkemmin ehdotetun lain 47 §:ssä, joka koskee perusteettoman edun palauttamista.

41 §. Maksatuksen keskeyttäminen. Melalla on kokonaisvastuu siitä, että lomitustoiminta hoidetaan säädösten edellyttämällä tavalla ja valtion talousarviossa osoitetun määrärahan puitteissa. Järjestelmän toimivuus edellyttää, että Melalla on lakiin perustuvat ja riittävän tehokkaat keinot vaikuttaa kuntien toimintaan ja kustannuskehitykseen. Sen vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Melalla olisi tietyin edellytyksin mahdollisuus maksaa ennakot alhaisempina kuin edellä 38 §:ssä säädettäisiin taikka jopa keskeyttää ennakon maksaminen kokonaan tai pidättäytyä loppuerän suorittamisesta. Näin voitaisiin menetellä, jos kunta ei noudata voimassa olevia säännöksiä tai jos siinä muutoin ilmenee epäkohtia. Säännöksessä tarkoitettuna epäkohtana voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kunnan kustannustaso on epätarkoituksenmukaisen korkea verrattuna vastaavan kokoisissa ja olosuhteiltaan vastaavissa kunnissa syntyneisiin kustannuksiin ilman että tähän on olemassa jokin lomitustoiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta perusteltu syy. Ensisijaisesti epäkohta tulisi pyrkiä korjaamaan Melan ja kunnan välisin neuvotteluin. Vastaavanlainen sääntely sisältyy kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 21 a §:ään.

9 luku. **Oikaisu ja muutoksenhaku**

42 §. Oikaisuvaatimus. Paikallisyksikössä toimiva vastuuhenkilö tekisi päätökset palvelujen myöntämisestä ja muista niihin liittyvistä kysymyksistä, kuten edellä 11 §:n kohdalla on esitetty. Nykyisin tällaisia päätöksiä koskevat oikaisuvaatimukset ratkaisee se kunnan toimielin, joka vastaa lomatoiminnasta kunnassa. Koska toimeenpanovastuu siirtyy Melalle, myös oikaisuvaatimusmenet-

telyä on aiheellista muuttaa pykälän 1 momentin mukaisesti niin, että oikaisuvaatimukset ratkaisee Mela. Järjestelmän toimivuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, että päätöksenteko mahdollisimman pitkälti tapahtuisi paikallistasolla. Sen vuoksi oikaisuvaatimus olisi pykälän 2 momentin mukaan aina esitettävä paikallisyksikölle. Vastuuhenkilön tulisi päätöksenteossaan noudattaa hallintomenettelylain säännöksiä kirjoitus- ja asiavirheen korjaamisesta. Oikaisuvaatimuksen johdosta hänen tulisi siten tarkistaa, voitaisiinko päätöstä sittenkin korjata paikallisyksikössä. Jos vastuuhenkilö katsoo, että korjausta ei voida tehdä, hänen tulisi viipymättä toimittaa oikaisuvaatimus ja asiaan liittyvät asiakirjat Melaan.

43 §. Muutoksenhaku. Päätöksestä, jonka Mela on tehnyt oikaisuvaatimuksen johdosta, voitaisiin valittaa lääninoikeuteen. Toimivaltainen olisi sen läänin lääninoikeus, jonka tuomiopiirissä asianomaisen paikallisyksikön toimipaikka sijaitsee.

Jatkovalitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen olisi mahdollinen vain perusteettoman edun palautusta tarkoittavien päätösten osalta. Sellainen olisi päätös, jolla palvelun saaja on velvoitettu korvaamaan perusteettomasti annetusta lomituspalvelusta aiheutuneet kustannukset, samoin kuin päätös, jolla itse järjestetystä lomituksesta perusteettomasti maksettu korvaus on päätetty periä takaisin.

44 §. Toimeksiantosopimuksesta johtuvien erimielisyyksien ratkaiseminen. Laissa tarkoitettu toimeksiantosopimus koskee kahden julkisoikeudellisen organisaation, kunnan ja Melan, välistä sopimussuhdetta. Lisäksi sopimus koskee laissa säännellyn tehtävän hoitamista valtion rahoituksella. Näin ollen sopimussuhteesta johtuvat erimielisyydet ovat luonteeltaan hallintolainkäyttölaissa tarkoitettuja hallintoriitoja ja ne ratkaistaisiin lääninoikeudessa. Toimivaltainen lääninoikeus määräytyisi kunnan sijainnin mukaan. Hallintoriitoina ratkaistaisiin muun muassa sopimuksen tulkintaa sekä valtion korvauksen maksamista tai sen palauttamista koskevat erimielisyydet.

10 luku. **Erinäiset säännökset**

45 §. Tietojen saantioikeus. Paikallisyksikön oikeudesta saada tietoja verotus- ja muilta viranomaisilta säädettäisiin samoin kuin nykyisessä laissa. Verotustietoja voidaan tarvita esimerkiksi sen arvioimiseksi, katsotaanko lomituspalvelujen hakija päätoimiseksi maatalouden harjoittajaksi. Päätoimisuuden määrittelyssä tarvitaan myös työvoimaviranomaisilta ja Kansaneläkelaitokselta saatavia tietoja hakijan oikeudesta työttömyysturvaetuuksiin. Paikallisyksikkö tarvitsee MYEL-vakuutusta koskevat tiedot arvioidessaan, onko hakijalla oikeus lomituspalveluihin, sekä päättäessään sijaisapumaksun suuruudesta.

Melalla olisi nykyiseen tapaan sama oikeus saada tietoja viranomaisilta kuin paikallisyksiköllä. Melan tiedonsaannin tarve on lisääntymässä, koska ehdotuksen mukaan Melan tulisi tehdä oikaisupäätökset muun muassa lomituspalvelujen myöntämistä ja asiakasmaksuja koskevissa asioissa.

46 §. Vaitiolovelvollisuus. Lomituspalvelujen toteuttamisessa eri tavoin mukana olevat henkilöt saattavat saada hyvinkin arkaluontoisia tietoja palvelujen käyttäjistä ja heidän perheistään. Pykälän mukaan kaikilla näillä henkilöillä olisi vaitiolovelvollisuus, joka säilyisi myös henkilön siirtyessä toisiin tehtäviin tai jäädessä pois työelämästä.

47 §. Perusteettoman edun palautus. Pykälä sisältäisi yleissäännöksen, jonka mukaan valtion korvauksena perustettomasti saatu määrä on palautettava valtiolle. Pykälässä tarkoitetun perusteettoman edun saajana voi olla joko Mela tai kunta. Sen sijaan pykälää ei sovellettaisi, jos on kyse palvelun saajan velvollisuudesta palauttaa perusteeton etu, sillä siitä säädettäisiin erikseen 29 §:ssä.

Palauttaminen tapahtuisi noudattaen soveltuvin osin kuntien valtionosuuslain säännöksiä. Jos palautusvelvollisuus olisi toimeksiantosopimuksen tehneellä kunnalla, Mela ei kuitenkaan voisi hallintopäätöksellä määrätä kuntaa palauttamaan perusteetonta etua, kuten valtionosuusviranomainen valtionosuusjärjestelmässä. Jos kunta ei suostu vapaaehtoiseen palautukseen, asia ratkaistaisiin hallintoriitana lääninoikeudessa.

Perusteettoman edun palauttamiseen sovellettaisiin sen sijaan kuntien valtionosuuslain mukaista korkosäännöstä, vähäisen määrän palauttamatta jättämistä koskevaa säännöstä ja säännöstä, jonka mukaan palautettava määrä voidaan vähentää myöhemmistä valtionkorvauseristä, sekä suoritusvelvollisuuden raukeamista koskevaa säännöstä.

48 §. Tarkemmat säännökset. Pykälä sisältäisi yleisen valtuutuksen säätää lain täytäntöönpanosta asetuksella.

11 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §. Voimaantulo. Laki tulisi voimaan vuoden 1997 alusta.

50 §. Sijaisavun enimmäisaikaa koskeva siirtymäsäännös. Työkyvyttömyyden perusteella annettavan sijaisavun enimmäismäärä olisi 7 §:n 2 momentin mukaan pääsääntöisesti 365 päivää, jollei sijaisavun saaja ole tuona aikana hakenut työkyvyttömyyseläkettä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että rajoitus koskisi myös ennen lain voimaantuloa alkaneita sijaisapuja. Jos enimmäisaika olisi kokonaan tai pääosin kulunut umpeen lain voimaan tullessa, sijaisavun saajalla olisi 60 päivää aikaa panna vireille työkyvyttömyyseläkettä koskeva hakemus.

51 §. Yleistä johtoa, ohjausta ja valvontaa sekä toimeenpanoa koskevat siirtymäsäännökset. Lomitustoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat Melalle niin kauan kuin palvelujen lakisääteinen järjestämisvelvollisuus on kunnilla, eli vuoden 1999 loppuun. Ne siirtyisivät sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2000 alusta, jolloin lomituspalvelujen toimeenpano sekä siihen liittyvä vastuu paikallishallinnon järjestämisestä kuuluisi Melalle.

52 §. Lomituspalvelujen järjestämisvelvollisuutta ja paikallishallintoa koskevat siirtymäsäännökset. Kunnan lakisääteinen palvelujen järjestämisvelvollisuus jatkuisi vuoden 1999 loppuun. Tätä ennen kunta voisi vapautua velvollisuudestaan sopimalla toisen kunnan kanssa siitä, että tämä huolehtii lomitustoiminnasta myös ensiksi mainitun kunnan alueella.

Kuntien ja Melan väliset toimeksiantosopimukset tulisivat voimaan vuoden 2000 alusta. Samaan aikaan Melan omat paikallisyksiköt aloittaisivat toimintansa siellä, missä paikallishallintoa ei ole voitu järjestää toimeksiantosopimusten perusteella. Kunnan ja Melan välisten erimielisyyksien ratkaisemista koskeva ehdotetun lain 44 § tulisi sovellettavaksi vuoden 2000 alusta. Siihen saakka Mela toimisi nykyiseen tapaa keskushallintoviranomaisen ja valtionosuusviranomaisen ominaisuudessa ja tekisi kuntia koskevat hallintopäätökset, joista voitaisiin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Ehdotetun lain 32 § ja 34 § koskevat paikallishallintokustannusten korvaamista ja 8 luku lomituspalvelukustannusten korvaamista toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle. Näitä säännöksia sovellettaisiin ennen siirtymäkauden päättymistä niihin kuntiin, jotka edellä 1 momentin mukaisesti ovat velvollisia järjestämään lomituspalveluja. Nämä kunnat toimisivat siirtymäkauden aikana paikallisyksikköinä. Näin ollen niihin sovellettaisiin, mitä ehdotetussa laissa säädetään paikallisyksiköstä.

53 §. Paikallishallintokustannuksia koskevat siirtymäsäännökset. Paikallishallintokustannusten korvaamiseen tarkoitettua kokonaismäärää ei ole mahdollista vahvistaa vuotta 1997 varten siten kuin ehdotetun lain 32 §:n 2 momentissa säädettäisiin. Sen vuoksi siirtymäsäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että kyseinen kokonaismäärä olisi 85 miljoonaa markkaa, kuten valtion vuoden 1997 talousarvioesityksessä on ehdotettu.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettäväksi, että lomitettua päivää kohden laskettu korvaus olisi 38 markkaa. Määrä on saatu jakamalla 1 momentissa tarkoitettu kokonaismäärä vuonna 1995 lomitettujen päivien yhteismäärällä, joka oli noin 2 203 600.

54 §. Kustannusten korvaamiseen liittyvä päätöksenteko siirtymäkauden aikana. Pykälän 1 momentti merkitsee, että ennen vuotta 1996 tapahtuneen toiminnan osalta mahdollisesti vireillä olevat kustannusten korvaamista koskevat asiat hoidetaan loppuun niiden säännösten mukaan, jotka olivat voimassa silloin, kun laki maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta (1677/95) tuli voimaan. Lääninhallitukset toimivat silloin valtionosuusviranomaisina, ja edellä mainitun lain siirtymäsäännöksen mukaan niiden tehtävänä oli huolehtia ennen lain voimaantuloa tapahtuneen toiminnan osalta toiminnan rahoitukseen liittyvistä tehtävistä. Lisäksi ehdotettu 1 momentti merkitsee, että Mela hoitaa vuonna 1996 tapahtuneen toiminnan rahoitukseen liittyvät asiat nykyisten säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 - 4 momentit koskevat lomtuskustannusten korvaamismenettelyä siirtymäkauden aikana. Pykälän 2 momentissa on lueteltu ne seikat, joista Mela tekisi kuntia koskevat hallinnolliset päätökset. Päätökseen tyytymätön kunta voisi vaatia Melalta päätöksen oikaisemista, jos se koskee paikallishallinnon korvauksen määräämistä, lomituspalvelukustannuksiin maksettavan ennakon määräämistä tai sen tarkistamista taikka tilityksen hyväksymistä, loppuerän maksamista tai liikaa maksetun ennakon palautta-

mista.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä voitaisiin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Sama koskisi sellaista Melan päätöstä, jolla Mela on päättänyt 41 §:n mukaisesti ennakon maksamisesta alennettuna, ennakon maksamisen keskeyttämisestä tai pidättäytymisestä loppuerän maksamisesta, sekä sellaista Melan päätöstä, joka koskee muuta perusteettoman edun palauttamista kuin liikaa maksetun ennakon palauttamista.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuksella.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on turvata maatalousyrittäjälle mahdollisuus pitää vuosilomaa sekä saada sijaisapua siksi ajaksi, jona hän on 5 §:ssä säädetyin tavoin sijaisavun tarpeessa.

Lain tarkoituksen toteuttamiseksi maatalousyrittäjälle annetaan lomituspalveluja:

1) järjestämällä hänelle maatalouslomittaja siten kuin 4 luvussa säädetään; tai

2) korvaamalla hänelle hänen itse järjestämästään lomituksesta aiheutuneita kustannuksia siten kuin 5 luvussa säädetään; tai

Maatalousyrittäjällä on oikeus valita, toteuttaako hän oikeutensa tässä laissa tarkoitettuihin lomituspalveluihin 2 momentin 1 vai 2 kohdan mukaisesti.

2 §

Maatalouden, karjatalouden ja maatalousyrityksen määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *maataloudella* maatilatalouden tuloverolain (543/67) mukaan verotettavaa karjatalouden ja kasvinviljelyn harjoittamista;

2) *karjataloudella* maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettavaa kotieläintaloutta, ei kuitenkaan porotaloutta eikä kalataloutta;

3) *maatalousyrityksellä* sellaista maataloutta, jota harjoitetaan itsenäisenä taloudellisena yksikkönä.

3 §

Maatalousyrittäjän määritelmä

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta ja:

1) joka on ollut velvollinen ottamaan maatalousyrittäjien eläkelaissa (467/69) säädettyä vähimmäiseläketurvaa koskevan vakuutuksen ja jolla on voimassa mainittu vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi; tai

2) jolle on myönnetty 1 kohdassa tarkoitettuun vakuutukseen perustuva työkyvyttömyyseläke osaeläkkeenä tai kuntoutustuki.

Maatalousyrittäjänä pidetään myös sellaista 15 - 17-vuotiasta maatalouden harjoittajaa, joka muutoin kuin ikänsä puolesta täyttää 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun vakuutuksen saamisen edellytykset.

Maatalousyrittäjänä ei pidetä maatalouden harjoittajaa, jolle lomitusajankohtana maksetaan työttömyysturvalaissa (602/84) tarkoitettua työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetussa laissa (1542/93) tarkoitettua työmarkkinatukea. Maatalousyrittäjänä ei pidetä myöskään maatalouden harjoittajaa, jolla lomitusajankohtana ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan työttömyysturvalain 7, 8, 9 tai 11 §:ssä tarkoitetusta syystä, eikä maatalouden harjoittajaa, jolla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen työmarkkinatuesta annetun lain 17 - 20 §:ssä tarkoitetusta syystä.

4 §

Vuosilomaan oikeutettu maatalousyrittäjä

Vuosilomaan on oikeutettu maatalousyrittäjä, joka harjoittaa karjataloutta päätoimisesti siten kuin asetuksella säädetään. Karjatalouden tulee vuosiloman pitämisajankohtana käsittää vähintään neljä kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköstä säädetään tarkemmin asetuksella.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta vuosilomaan:

1) sen kalenterivuoden aikana, jonka kuluessa hänen velvollisuutensa ottaa 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu vakuutus alkaa, jollei kyseinen vakuutus koske koko

kalenterivuotta; eikä

2) sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 65 vuotta.

5 §

Sijaisapuun oikeutettu maatalousyrittäjä

Sijaisapuun on oikeutettu maatalousyrittäjä, joka sijaisavun tarpeen alkaessa on merkittävällä työpanoksellaan huolehtinut ja vastannut maatalousyrityksen hoitoon säännöllisesti kuuluvista tehtävistä ja jolla ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tilapäisen syyn vuoksi ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrityksen hoitoon kuuluvista välttämättömistä tehtävistään ilman sijaisapua. Sijaisavun tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrityksen olosuhteet kokonaisuudessaan sekä mahdollisuudet huolehtia edellä mainituista tehtävistä yrityksen sisäisin järjestelyin.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, 65 vuotta täyttäneellä maatalousyrittäjällä on oikeus sijaisapuun vain, jos todettu sijaisavun tarve on alkanut ennen sanotun iän täyttämistä.

2 luku

Oikeus lomituspalveluihin

6 §

Oikeus vuosilomaan

Edellä 4 §:ssä tarkoitetulla maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada lomituspalveluja kalenterivuoden aikana vuosilomaa varten 22 päivän ajaksi.

7 §

Oikeus sijaisapuun

Edellä 5 §:ssä tarkoitetutulla maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada sijaisapua:

1) häntä kohdanneen sairauden tai tapaturman vuoksi ilman lääkärintodistusta enintään seitsemäksi päiväksi sekä lääkärintodistuksen perusteella enintään siksi ajaksi, jonka todistuksella osoitettu työkyvyttömyys kestää, ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä hänelle toistaiseksi;

2) kuntoutuksen vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka lääkärin määräykseen tai lakiin perustuva kuntoutus edellyttää;

3) alle 10-vuotiaan lapsen sairastumisen johdosta enintään seitsemäksi päiväksi;

4) alle 16-vuotiaan sairaan lapsen erikoissairaanhoitolaissa (1062/89) tarkoitetussa sairaanhoidon toimintayksikössä tapahtuvan hoidon tai lakiin perustuvan kuntoutuksen vuoksi enintään ajaksi, jolta maatalousyrittäjälle suoritetaan sairausvakuutuslain (364/63) mukaista erityishoitorahaa;

5) raskautta ja synnytystä varten enintään siksi ajaksi, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen äitiys- tai vanhempainrahaan;

6) isyyslomaa varten enintään siksi ajaksi, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen isyysrahaan;

7) ottolapsen hoitoa varten alle kuusivuotiaan lapsen hoitoon ostosta alkaen enintään siksi ajaksi, jolta maatalousyrittäjälle maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainrahaa;

8) varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi enintään asevelvollisuuslaissa (452/50) ja siviilipalveluslaissa (1723/91) säädetyksi ajaksi;

9) kertausharjoitusten ja niitä korvaavan palveluksen vuoksi enintään palveluksen osoitetun keston ajaksi;

10) aikuiskoulutukseen osallistumisen vuoksi enintään 15 päivän ajaksi kalenterivuodessa;

11) lähiomaisensa kuoleman sekä lähiomaisensa hautajaisten vuoksi yhden päivän ajaksi; sekä

12) muun tässä pykälässä mainittuihin syihin rinnastettavan tilapäisen syyn vuoksi enintään siksi ajaksi, jonka luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään, maatalousyrittäjällä on yhtäjaksoisen tai vähäisin keskeytyksin jatkuneen työkyvyttömyyden perusteella oikeus saada sijaisapua enintään 365 päivän ajan. Sijaisapua voidaan kuitenkin antaa sanotun ajan jälkeenkin, jos maatalousyrittäjä on sanotun ajan kuluessa pannut vireille työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen.

Sen estämättä, mitä muualla tässä laissa säädetään, sijaisapua annetaan yritystoiminnan jatkamisen tai yritystoiminnasta luopumisen vaatimia järjestelyjä varten silloin, kun 5 §:ssä tarkoitetulle maatalousyrittäjälle

on myönnetty työkyvyttömyyseläke toistaiseksi tai kun sijaisavun tarve johtuu 5 §:ssä tarkoitetun maatalousyrittäjän kuolemasta. Tällöin sijaisapua annetaan toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä koskevan päätöksen tiedoksisaantia tai kuolemantapausta seuraavien kuuden kuukauden aikana enintään 60 päivän ajaksi.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä säädetään, 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla 65 vuotta täyttäneellä maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua sanotun iän täyttämistä seuraavan kuuden kuukauden aikana enintään 60 päivän ajaksi.

8 §

Lomituspäivän kesto

Lomituspäivän kesto määritellään lomitustunteina siten, että se keskimäärin vastaa lomitettavan maatalousyrittäjän tehtäväosuutta maatalousyrityksen hoitoon kuuluviin välttämättömiin tehtäviin käytettävästä kokonaistyöajasta. Lomitustuntien määrä arvioidaan tilan karjamäärän ja karjan laadun, tilan tuotantomenetelmien ja -olosuhteiden sekä lomitusajankohdan perusteella siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Lomitustuntien määrää arvioitaessa otetaan huomioon myös lomittajana toimivan henkilön ammattitaito ja kyky suoriutua lomitukseen kuuluvista tehtävistä.

3 luku

Hallinto

9 §

Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano

Lomitustoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu asianomaiselle ministeriölle.

Lomitustoiminnan toimeenpanosta vastaa maatalousyrittäjien eläkelaissa tarkoitettu maatalousyrittäjien eläkelaitos (*eläkelaitos*)

10 §

Paikallishallinnon järjestäminen

Eläkelaitos huolehtii lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä. Paikallishallinto tulee järjestää siten, että tämän lain mukaiset palvelut voidaan toteuttaa kulloinkin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti kaikissa niissä kunnissa, joissa palvelujen tarvetta esiintyy.

Paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavana paikallisyksikkönä toimii joko kunta tai eläkelaitoksen oma paikallisyksikkö siten kuin 12 ja 13 §:ssä säädetään.

Paikallisyksikössä on tämän lain mukaisia hallintotehtäviä varten nimetty vastuuhenkilö sekä työnjohto- ja toimistotehtäviä varten tarvittava määrä muuta henkilökuntaa.

11 §

Päätösvalta

Edellä 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu vastuuhenkilö päättää 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lomituspalvelujen antamisesta, palvelujen saajalta tämän lain nojalla perittävistä maksuista, palvelun saajan velvollisuudesta korvata perusteettomasti annetuista lomituspalveluista aiheutuneet kustannukset sekä perusteettomasti maksetun 1 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun korvauksen takaisinperinnästä. Päätöksentekomenettelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä hallintomenettelylaissa säädetään (598/82).

12 §

Kunta paikallisyksikkönä

Paikallishallinto voidaan järjestää siten, että kunta tekee eläkelaitoksen kanssa kuntalain (365/95) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen (*toimeksiantosopimus*), jolla se sitoutuu huolehtimaan tämän lain mukaan paikallisyksikölle kuuluvista hallintotehtävistä ja palvelujen järjestämisestä omalla alueellaan tai sen lisäksi yhden tai useamman muun kunnan alueella. Toimeksiantosopimuksen tehneellä kunnalla on oikeus saada eläkelaitokselta tämän lain mukaisista hallintotehtävistä aiheutuviin kustannuksiin 33 §:ssä säädetty korvaus ja lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin 35 §:ssä säädetty korvaus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetussa toimeksiantosopimuksessa tulee sopia ainakin seuraavista seikoista:

1) paikallisyksikön toimialue;
2) paikallisyksikön toimipaikan sijainti;
3) sopimuksen voimassaoloaika; sekä

4) sopimuksen irtisanomisperusteet, irtisanomisaika ja -menettely.

13 §

Eläkelaitoksen paikallisyksikkö

Niissä kunnissa, joissa paikallishallinnon järjestäminen 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla ei ole mahdollista tai 10 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, eläkelaitoksen on järjestettävä paikallishallinto omien paikallisyksikköjensä avulla. Eläkelaitoksen paikallisyksikön toimialue voi käsittää yhden tai useamman kunnan alueen.

4 luku

Paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut

14 §

Paikallisyksikön velvollisuus antaa lomituspalveluja

Paikallisyksikön on annettava 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut lomituspalvelut niille maatalousyrittäjille, jotka harjoittavat maataloutta pääasiallisesti sen toimialueella.

Jos maatalousyrityksessä toimivat maatalousyrittäjät ovat samanaikaisesti vuosilomalla taikka jos yrityksessä on vain yksi maatalousyrittäjä, joka on vuosilomalla, paikallisyksikön tulee yrityksen karjanhoidon turvaamiseksi järjestää yritykseen tavanomaisen lomituksen lisäksi tarpeen mukaan myös valvontakäyntejä.

Vaikka maatalousyrittäjä on 23 §:n mukaisesti ilmoittanut järjestävänsä lomituksensa itse, paikallisyksikkö voi maatalousyrittäjän pyynnöstä antaa hänelle 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja lomituspalveluja, jollei se vaikeuta sanottujen palvelujen järjestämistä niille maatalousyrittäjille, joille paikallisyksikkö on 1 momentin mukaan velvollinen antamaan lomituspalvelut.

15 §

Lomituspalvelujen järjestämistavat

Paikallisyksikkö voi järjestää 14 §:ssä tarkoitetut lomituspalvelut:

1) käyttämällä palveluksessaan olevia maatalouslomittajia; tai

2) ostamalla palveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Paikallisyksikön on palkattava riittävä ja tarkoituksenmukainen määrä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja kuukausipalkkaisia ja tuntipalkkaisia maatalouslomittajia siten, että tämän lain edellyttämät palvelut voidaan turvata joustavasti ja taloudellisesti. Kuukausipalkkaisten lomittajien määrä tulee suhteuttaa paikallisyksikön järjestämiä lomituspalveluja käyttävien maatalousyrittäjien määrään siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Jos maatalousyrittäjä ei voi erityisestä syystä käyttää 1 momentissa tarkoitettua maatalouslomittajaa, paikallisyksikkö voi hyväksyä lomittajaksi myös yrittäjän ehdottaman henkilön. Yrittäjän ehdotuksesta hyväksytty lomittaja on työsopimussuhteessa paikallisyksikköön.

16 §

Lomitustehtävien laajuus sekä maksullinen lomittaja-apu

Edellä 15 §:ssä tarkoitetun maatalouslomittajan tulee huolehtia maatalousyrityksen karjatalouteen kuuluvista ja muista yrityksen hoitoon liittyvistä välttämättömistä tehtävistä.

Vuosilomaan oikeutetun maatalousyrittäjän pyynnöstä paikallisyksikkö voi osoittaa palveluksessaan olevan kuukausipalkkaisen maatalouslomittajan työskentelemään muissakin kuin tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä 28 §:n 1 momentissa säädettyä maksua vastaan enintään 100 tuntia kalenterivuodessa vuosilomaan oikeutettua maatalousyrittäjää kohden, jollei se vaaranna 14 §:ssä tarkoitettujen palvelujen järjestämistä ja jos se on mahdollista ylittämättä lomittajan työehtosopimuksen mukaista täyttä työaikaa.

Paikallisyksikkö voi myös muun kuin vuosilomaan oikeutetun maatalousyrittäjän pyynnöstä osoittaa maatalouslomittajan muihinkin kuin tässä laissa tarkoitettuihin tehtäviin, jollei se vaaranna 14 §:ssä ja 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen järjestämistä. Tällöin palvelun saaja on velvollinen korvaamaan palvelusta aiheutuneet kustannukset siten kuin 28 §:n 2 momentissa säädetään.

17 §

Vuosiloman pitämistä koskevat rajoitukset

Maatalousyrittäjän vuosilomaan saa sisältyä enintään kolme sunnuntaita tai sellaista juhlapäivää, jonka aikana tehdystä työstä lomittajalle maksetaan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukainen sunnuntaityö- tai sitä vastaava korvaus.

Samassa maatalousyrityksessä työskentelevien maatalousyrittäjien on pidettävä 11 päivää vuosilomastaan samanaikaisesti, jos yrityksen olosuhteet huomioon ottaen yritystoiminnan jatkuvuus voidaan turvata yhden kokoaikaisen maatalouslomittajan keskimääräistä työaikaa vastaavalla työpanoksella.

18 §

Lomituspalvelujen hakeminen

Vuosilomaa ja sijaisapua koskeva hakemus tehdään paikallisyksikölle. Vuosilomaa tulee hakea maatalousyrityksittäin kirjallisesti paikallisyksikön määräämän hakuajan kuluessa. Hakemuksessa tulee kunkin maatalousyrittäjän osalta ilmoittaa aiotut vuosiloman ajankohdat. Maatalousyrittäjällä on oikeus täydentää tai muuttaa hakemustaan määräajan päätyttyäkin. Paikallisyksikkö voi ottaa tutkittavakseen myös määräajan päätyttyä tehdyn hakemuksen.

19 §

Vuosiloma-ajankohdan muuttaminen

Jos vuosilomahakemuksessa esitetyt lomaajankohdat poikkeavat 17 §:ssä säädetyistä rajoituksista taikka jos paikallisyksikkö ei voi osoittaa maatalouslomittajaa hakemuksessa tarkoitetuksi ajaksi, hakijalle on varattava tilaisuus vuosiloman ajankohdan muuttamiseen. Jos hakija kieltäytyy pitämästä vuosilomaansa 17 §:ssä säädettyjen rajoitusten mukaisesti taikka sellaisena aikana, jolloin hänelle voitaisiin osoittaa lomittaja, hän menettää tältä osin oikeutensa hakemaansa lomituspalveluun.

Jos maatalousyrittäjä ei voi sairauden tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi pitää vuosilomaansa sellaisena aikana, joksi hänelle on varattu lomittaja, vuosiloma voidaan kokonaan tai osittain siirtää pidettäväksi myöhäisempänä ajankohtana. Siltä osin kuin siirrettyä vuosilomaa ei ole pidetty seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä, oikeus siihen on menetetty.

20 §

Kieltäytyminen maatalouslomittajan vastaanottamisesta

Jos maatalousyrittäjä ilman pätevää syytä kieltäytyy ottamasta vastaan paikallisyksikön osoittamaa maatalouslomittajaa, hän on menettänyt oikeutensa hakemaansa vuosiloma- tai sijaisapujaksoon.

21 §

Seuraukset maatalouslomittajan tehtävien lisääntymisestä

Jos vuosilomaa varten järjestetyn lomituksen aikana myös muu kuin vuosilomalla oleva samassa maatalousyrityksessä työskentelevä henkilö irrottautuu lomituksen avulla oman tehtäväosuutensa hoitamisesta siten, että tästä aiheutuu maatalouslomittajan tehtävien lisääntyminen, katsotaan sanotun henkilön pitäneen vuosilomaansa näin lomitettujen päivien osalta. Jollei sanottuja päiviä ole mahdollista katsoa tehtäväosuudestaan irrottautuneen henkilön vuosilomapäiviksi, hänen on korvattava 29 §:n 1 momentin mukaisesti se osuus lomituskustannuksista, jonka voidaan katsoa aiheutuneen hänen tehtäväosuutensa hoitamisesta.

22 §

Sijaisapulomituksen keskeyttäminen

Sijaisapulomitus voidaan keskeyttää, jollei keskeyttäminen vaaranna maatalousyrityksen toiminnan jatkuvuutta, jos myös muu kuin sijaisapua saava samassa yrityksessä työskentelevä henkilö irrottautuu lomituksen avulla omaan tehtäväosuuteensa kuuluvista tehtävistä tai jos sijaisavun saaja toiminnallaan osoittaa, ettei hän ole 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla sijaisavun tarpeessa.

Jos sijaisapua ei voida keskeyttää vaarantamatta maatalousyrityksen toimintaa, katsotaan todetun keskeyttämistarpeen jälkeen lomitetut päivät 1 momentissa tarkoitetun henkilön vuosilomapäiviksi. Jollei sanottuja päiviä ole mahdollista katsoa 1 momentissa tarkoitetun henkilön vuosilomapäiviksi, hä-

nen on korvattava 29 §:n 1 momentin mukaisesti se osuus lomituskustannuksista, joka vastaa todetun keskeyttämistarpeen jälkeen lomitettuja päiviä.

5 luku

Maatalousyrittäjän itse järjestämä lomitus

23 §

Ennakkoilmoitus

Maatalousyrittäjän, joka itse järjestää lomituksensa, on tehtävä sitä koskeva ennakkoilmoitus sille paikallisyksikölle, jonka toimialueella hän pääasiallisesti harjoittaa maataloutta. Ennakkoilmoitus on tehtävä vastaavasti myös silloin, kun maatalousyrittäjä haluaa palata paikallisyksikön järjestämien lomituspalvelujen piiriin. Ennakkoilmoituksen tekemisestä säädetään tarkemmin asetuksella.

24 §

Maatalousyrittäjän velvollisuus järjestää itse lomituksensa

Maatalousyrittäjän, joka 23 §:n mukaisesti on ilmoittanut järjestävänsä itse lomituksensa, on sinä aikana, jota ilmoitus koskee, järjestettävä itse vuosilomansa ja sijaisapunsa. Paikallisyksikön tulee kuitenkin tarvittaessa avustaa häntä sijaisapulomituksen järjestämisessä, jollei se voi osoittaa tilalle maatalouslomittajaa siten kuin 14 §:n 3 momentissa säädetään.

25 §

Itse hankitut lomittajat

Maatalousyrittäjän itse hankkimana lomittajana voi toimia lomituspalveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön palveluksessa oleva henkilö tai itsenäinen ammatinharjoittaja. Maatalousyrittäjä voi myös ottaa lomittajan työsopimussuhteeseen, ei kuitenkaan henkilöä, joka vuosilomaan oikeutettuna työskentelee hänen kanssaan samalla tilalla.

26 §

Korvaus itse järjestetystä lomituksesta

Maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada korvausta itse järjestämästään lomituksesta aiheutuneisiin kustannuksiin edellyttäen, että hän on lomituksen ajaksi irrottautunut 8 §:ssä tarkoitetusta tehtäväosuudestaan. Korvauksen määrä 8 §:ssä tarkoitettua lomitustuntia kohti on:

1) kuukausipalkkaisen lomittajan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukainen alin peruspalkka lisättynä kahdella kokemuslisällä ja 70 prosentilla, jos lomittaja on lomituspalveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön palveluksessa taikka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana; sekä

2) tilapäisesti tuntipalkkaisena lomittajana toimivan henkilön kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukainen alin peruspalkka lisättynä 30 prosentilla, jos lomittaja on muu kuin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö.

Korvauksen suorittaa paikallisyksikkö siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

6 luku

Palveluista perittävät maksut ja korvaukset

27 §

Sijaisavusta perittävän maksun perusteet

Sijaisavusta peritään palvelun saajalta asetuksella säädettävä tuntimaksu, joka ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Sijaisavusta perittävä maksu määrätään maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vakuutetulle maatalousyrittäjälle hänen mainitun lain nojalla välittömästi ennen sijaisavun alkamista voimassa olevan vuotuisen työtulonsa perusteella. Jos yrittäjällä ei sijaisavun alkaessa ole voimassa maatalousyrittäjien eläkelain mukaista vakuutusta, maksun perusteena on soveltuvin osin mainitussa laissa säädettyjä perusteita noudattaen arvioitu vuotuinen työtulo.

28 §

Maksullisesta lomittaja-avusta perittävät maksut

Maatalousyrittäjältä peritään 16 §:n 2 momentissa tarkoitetusta lomittaja-avusta tunti-

maksu, joka vastaa kuukausipalkkaisen lomittajan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaista alinta peruspalkkaa lisättynä kahdella kokemuslisällä.

Edellä 16 §:n 3 momentissa tarkoitetusta lomittaja-avusta peritään sen käyttäjältä asetuksella säädetty tuntimaksu, joka vastaa maatalouslomittajan palkasta, sosiaaliturvasta ja muista työsuhteen ehdoista paikallisyksikölle aiheutuvia keskimääräisiä kustannuksia.

29 §

Perusteettomasti annetusta palvelusta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen sekä perusteettomasti maksetun korvauksen palauttaminen

Jos 14 §:ssä tarkoitettuja lomituspalveluja on annettu perusteettomasti, palvelun saaja on velvollinen korvaamaan paikallisyksikölle aiheutuneet kustannukset 28 §:n 2 momentissa säädetyin perustein.

Jos 26 §:ssä tarkoitettua korvausta on maksettu perusteettomasti, korvauksen saaja on velvollinen palauttamaan liikaa saamansa korvauksen paikallisyksikölle.

30 §

Viivästyskorko sekä perintä ilman tuomiota tai päätöstä

Jos 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua maksua taikka 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua korvausta ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien korkolain (633/82) 4 §:n 3 momentissa säädetyin perustein. Viivästyskoron maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräämisen perusteena olevan palvelun saamisesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut maksut ja korvaukset viivästyskorkoineen saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

7 luku

Kustannukset

31 §

Eläkelaitoksen hallintokustannukset

Valtion varoista suoritetaan eläkelaitokselle vuosittain laskennallisin perustein määräytyvä kohtuullinen korvaus tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta eläkelaitokselle aiheutuviin hallintokustannuksiin.

Asianomainen ministeriö vahvistaa eläkelaitoksen esityksestä 1 momentissa tarkoitetun korvauksen perusteet.

32 §

Paikallishallintokustannukset

Mitä 31 §:n 1 momentissa säädetään, koskee myös niitä kustannuksia, joita toimeksiantosopimuksen tehneille kunnille ja eläkelaitokselle aiheutuu tämän lain mukaisten paikallishallintotehtävien hoitamisesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun korvauksen kokonaismäärän vahvistaa valtioneuvosto vuosittain syyskuun loppuun mennessä seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

1) koko maassa korvauksen vahvistamisvuotta edeltäneen varainhoitovuoden aikana lomitettujen päivien määrä;

2) kustannukset, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan 10 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilöstön palkkauksesta ja ammatillisesta täydennyskoulutuksesta sekä lomitustoimintaan liittyvistä toimistotehtävistä ja muista vastaavista toiminnoista; sekä

3) kustannustason arvioidut muutokset kuntien valtionosuuslain (688/92) 5 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

33 §

Paikallishallintokustannusten korvauksen määräytyminen

Paikallishallintokustannuksiin tarkoitetun korvauksen suuruus paikallisyksikköä kohti määräytyy paikallisyksikön toimialueella sijaitsevissa kunnissa edellistä varainhoitovuotta edeltäneen vuoden aikana lomitettujen päivien määrän perusteella.

34 §

Paikallishallintokustannusten korvaaminen toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle

Eläkelaitos maksaa toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle varainhoitovuoden alusta kuukausittain, viimeistään kunkin kuukauden 11 päivänä, kahdennentoista osan 33 §:ssä tarkoitetusta korvauksesta.

Korvaus maksetaan 10 prosentilla alennettuna, jos eläkelaitoksen ja paikallisyksikön välillä ei ole mahdollisuutta siirtää tämän lain toimeenpanossa tarvittavia tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

35 §

Valtion korvaukseen oikeuttavat lomituskustannukset

Valtion varoista suoritetaan eläkelaitokselle tämän lain mukaisista lomituspalveluista aiheutuvat, toiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina pidettävät kustannukset vähennettyinä 36 §:ssä mainituilla erillä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuina kustannuksina korvataan:

1) edellä 15 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen maatalouslomittajien palkkauksesta ja muista eduista aiheutuvat kustannukset enintään sen suuruisina kuin kulloinkin voimassa oleva lomittajia koskeva työehtosopimus ja muut työnantajaa velvoittavat sopimukset edellyttävät;

2) eläkelaitoksen hyväksymästä 1 kohdassa tarkoitettujen maatalouslomittajien ammatillisesta täydennyskoulutuksesta aiheutuneet kustannukset;

3) edellä 15 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen palvelujen ostamisesta aiheutuneet kustannukset enintään sen suuruisina, kuin vastaavat paikallisyksikköön työsopimussuhteessa olevan lomittajan palkkauksesta ja muista eduista aiheutuvat kustannukset korvataan 1 kohdan mukaisesti;

4) edellä 26 §:ssä tarkoitetut korvaukset;

5) tämän lain mukaisten tehtävien hoitoon liittyvät vahingonkorvaukset, jotka on tuomioistuimen päätöksellä tuomittu paikallisyksikön suoritettavaksi tai, jos paikallisyksikön korvausvelvollisuus on ilmeinen, myös sen vapaaehtoisesti suorittamat vahingonkorvaukset; sekä

6) tämän lain mukaisten palvelujen järjestämisestä aiheutuvat muut tarpeelliset kustannukset.

36 §

Lomituskustannusten vähennykset

Edellä 35 §:ssä tarkoitettujen kustannusten vähennykseksi luetaan:

1) edellä 27 ja 28 §:n nojalla perityt maksut sekä 29 §:n 1 ja 2 momentin nojalla perityt korvaukset;

2) edellä 15 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen maatalouslomittajien työnantajalle sairausvakuutuslain nojalla maksettavat päivärahat; sekä

3) muut mahdolliset tämän lain mukaisiin tehtäviin liittyvät tulot.

8 luku

Lomituskustannusten korvaaminen toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle

37 §

Lomituskustannusten korvausvelvollisuus

Eläkelaitos huolehtii 35 §:n mukaisten kustannusten korvaamisesta toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle.

Eläkelaitoksen tulee kunnan pyynnöstä etukäteen ratkaista, onko kustannuksia pidettävä tarpeellisina ja suoritetaanko niihin siten valtion korvaus. Ratkaisu sitoo eläkelaitosta sen käsitellessä aikanaan valtion korvausta koskevaa asiaa.

38 §

Ennakkojen maksaminen ja tarkistaminen

Eläkelaitos maksaa toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle 35 §:n mukaisiin kustannuksiin ennakkoa. Ennakon suuruus määräytyy asianomaisen paikallisyksikön toimialueella sijaitsevissa kunnissa edellistä varainhoitovuotta edeltäneen varainhoitovuoden aikana lomitettujen päivien määrän sekä sanotussa määrässä eläkelaitoksen arvion mukaan tapahtuvan muutoksen perusteella. Ennakko maksetaan varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena, viimeistään sen 11 päivänä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut ennakot

tarkistetaan vuosittain heinäkuun 1 päivästä. Ennakkojen tarkistamista varten kunnan on vuosittain viimeistään kesäkuun 15 päivänä annettava eläkelaitokselle tiedot niistä kirjanpidon mukaisista kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet varainhoitovuoden toukokuun loppuun mennessä järjestetyistä lomituspalveluista. Samalla kunnan on esitettävä arvionsa koko varainhoitovuoden aikana järjestettävistä lomituspalveluista aiheutuvien kustannusten määrästä.

Jos kunnalle toukokuun loppuun mennessä maksettujen ennakkojen määrä on yhtä suuri tai suurempi kuin 2 momentissa tarkoitettujen kirjanpidon mukaisten kustannusten määrä, ennakot maksetaan 1 momentissa tarkoitetun suuruisina varainhoitovuoden loppuun. Ennakkoja tarkistetaan kuitenkin vastaamaan kunnan 2 momentissa tarkoitettua arviota, jos sen mukaan koko varainhoitovuoden aikana järjestettävistä lomituspalveluista aiheutuvien kustannusten määrä jäisi pienemmäksi kuin 1 momentin mukaisten ennakkojen yhteismäärä laskettuna koko varainhoitovuodelle.

Jos kunnalle toukokuun loppuun mennessä maksettujen ennakkojen määrä on pienempi kuin 2 momentissa tarkoitettujen kirjanpidon mukaisten kustannusten määrä, ennakkoja tarkistetaan siten, että niiden määrä kuukautta kohti vastaa 2 momentissa tarkoitettujen kirjanpidon mukaisten kustannusten kuukausittaista määrää.

Jos on ilmeistä, että lomituspalveluista aiheutuvat kustannukset koko varainhoitovuodelta ovat erityisestä syystä olennaisesti suuremmat kuin 4 momentin mukaisesti tarkistettu ennakko, kunnalle maksettavaa ennakkoa voidaan tarkistaa vastaamaan eläkelaitoksen arvioimia todellisia kustannuksia.

39 §

Tilitys

Kunnan on annettava eläkelaitokselle tilitys lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneista kirjanpidon mukaisista kustannuksista varainhoitovuotta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä. Eläkelaitos voi pätevästä syystä myöntää kunnalle lisäaikaa tilityksen antamiseen. Jollei tilitystä anneta määräaikana, kunta menettää oikeutensa valtion korvaukseen asianomaiselta varainhoitovuodelta.

40 §

Loppuerän maksaminen sekä liikaa maksetun ennakon palauttaminen

Jos 39 §:ssä tarkoitetun tilityksen perusteella voidaan arvioida, että kunnalle asianomaiselta varainhoitovuodelta maksetut ennakot eivät riitä kattamaan lomituspalveluista aiheutuvia kustannuksia, eläkelaitoksen on maksettava toteutuneiden kustannusten ja ennakkojen erotus loppueränä. Loppuerä maksetaan viimeistään sen vuoden loppuun mennessä, jonka aikana tilitys on saapunut eläkelaitokselle.

Jos tilitys osoittaa, että kunnalle asianomaiselta varainhoitovuodelta maksetut ennakot yksin tai yhdessä loppuerän kanssa ylittävät lomituspalveluista aiheutuneiden kirjanpidon mukaisten kustannusten määrän, kunnan on palautettava liikaa saamansa määrä valtiolle siten kuin 47 §:ssä säädetään.

41 §

Maksatuksen keskeyttäminen

Jos toiminnassa ei noudateta voimassa olevia säännöksiä tai määräyksiä taikka jos siinä muutoin ilmenee epäkohtia eikä korjausta saada aikaan kunnan ja eläkelaitoksen välisten neuvottelujen tuloksena, eläkelaitos voi maksaa ennakot alennettuna tai keskeyttää ennakon suorittamisen taikka pidättäytyä loppuerän suorittamisesta.

9 luku

Oikaisu ja muutoksenhaku

42 §

Oikaisuvaatimus

Edellä 11 §:ssä tarkoitettuun vastuuhenkilön päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Jos asianosainen on tyytymätön vastuuhenkilön päätökseen, hänellä on oikeus vaatia eläkelaitokselta päätöksen oikaisemista 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Oikaisuvaatimus on esitettävä edellä säädetyn ajan kuluessa paikallisyksikölle, jonka tulee viipymättä toimittaa asiassa kertyneet asiakirjat ja oma lausuntonsa eläkelaitokselle.

Jollei muuta näytetä, asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.

43 §

Muutoksenhaku

Eläkelaitoksen 42 §:n nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Valitus osoitetaan sen läänin lääninoikeudelle, jonka tuomiopiirissä asianomaisen paikallisyksikön toimipaikka sijaitsee.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun lääninoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa saa kuitenkin 29 §:ssä tarkoitettua asiaa koskevasta lääninoikeuden päätöksestä.

Muutoksen hakemisessa on muutoin noudatettava, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/96) säädetään.

44 §

Toimeksiantosopimuksesta johtuvien erimielisyyksien ratkaiseminen

Toimeksiantosopimuksesta johtuvat erimielisyydet sekä erimielisyydet, jotka liittyvät 33 ja 35 §:ssä tarkoitettujen kustannusten korvaamiseen ja joita ei voida sopia eläkelaitoksen ja toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan välillä, ratkaistaan hallintolainkäyttölain 69 §:ssä tarkoitettuna hallintoriitana sen läänin lääninoikeudessa, jonka tuomiopiirissä asianomainen kunta sijaitsee.

10 luku

Erinäiset säännökset

45 §

Tietojen saantioikeus

Paikallisyksiköllä on oikeus saada maksutta verotus- ja muilta viranomaisilta tämän lain toimeenpanossa tarvittavia tietoja ja selvityksiä sekä eläkelaitokselta tarpeellisia tietoja maatalousyrittäjien eläkelaissa tarkoitetun vakuutuksen hakemisesta, voimassaolosta, maksettavista eläkkeistä ja oikeudesta 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun eläkkeeseen.

Mitä 1 momentissa säädetään paikallisyksikön oikeudesta saada tietoja verotus- ja muilta viranomaisilta, sovelletaan vastaavasti eläkelaitokseen.

46 §

Vaitiolovelvollisuus

Valtion, kunnan tai eläkelaitoksen palveluksessa olevat, kunnan luottamushenkilöt, muut kunnan tehtäviä suorittavat taikka tämän lain mukaisen toiminnan järjestämisessä asiantuntijoina tai maatalouslomittajina toimivat henkilöt eivät saa ilman asianomaisen henkilön tai, milloin hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai laillisen edustajansa lupaa ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta, josta he asemansa, tehtävänsä tai työnsä perusteella ovat saaneet tietää.

Vaitiolovelvollisuus säilyy palvelussuhteen, työskentelyn tai tehtävän päättymisen jälkeenkin.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä asian ilmaisemista sille, jolla viran puolesta tai lain nojalla on oikeus saada asiasta tieto.

47 §

Perusteettoman edun palautus

Jos eläkelaitos tai toimeksiantosopimuksen tehnyt kunta on saanut perusteettomasti tässä laissa tarkoitettua valtion korvausta, sen on palautettava liikaa saamansa määrä valtiolle. Perusteettoman edun palauttamisesta ja suoritusvelvollisuuden raukeamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien valtionosuuslaissa säädetään.

48 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

Tällä lailla kumotaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annettu laki (2/85) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

50 §

Sijaisavun enimmäisaikaa koskeva siirtymäsäännös

Mitä 7 §:n 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneisiin sijaisapuihin. Jos 7 §:n 2 momentissa säädetty aika on kokonaan tai pääosin kulunut umpeen ennen tämän lain voimaantuloa, sijaisavun antaminen lopetetaan viimeistään 60 päivän kuluttua tämän lain voimaantulosta, jollei maatalousyrittäjä sanotun ajan kuluessa pane vireille työkyvyttömyyseläkettä koskevaa hakemusta.

51 §

Yleistä johtoa, ohjausta ja valvontaa sekä toimeenpanoa koskevat siirtymäsäännökset

Sen estämättä, mitä 9 §:n 1 momentissa säädetään, lomitustoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu asianomaisen ministeriön alaisuudessa eläkelaitokselle 31 päivään joulukuuta 1999.

Mitä 9 §:n 2 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa säädetään, sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2000.

52 §

Lomituspalvelujen järjestämisvelvollisuutta ja paikallishallintoa koskevat siirtymäsäännökset

Sen estämättä, mitä 10 §:n 2 momentissa säädetään, kunnan on 31 päivään joulukuuta 1999 huolehdittava lomitustoiminnan järjestämisestä niitä maatalousyrittäjiä varten, joiden toiminta tapahtuu pääasiassa kunnan alueella. Kunta voi ennen sanotun määräajan päättymistä siirtää edellä mainitun järjestämisvelvollisuutensa toiselle kunnalle tämän kanssa tekemällään sopimuksella.

Mitä 12, 13 ja 44 §:ssä säädetään, sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2000.

Mitä 32 ja 34 §:ssä sekä 8 luvussa säädetään toimeksiantosopimuksen tehneestä kunnasta, sovelletaan 31 päivään joulukuuta 1999 sellaiseen kuntaan, joka on 1 momentin nojalla velvollinen huolehtimaan lomituspalvelujen järjestämisestä.

Mitä tässä laissa säädetään paikallisyksiköstä, sovelletaan 31 päivään joulukuuta 1999 3 momentissa tarkoitettuun kuntaan.

53 §

Paikallishallintokustannuksia koskeva siirtymäsäännös

Edellä 32 §:n 2 momentissa tarkoitetun paikallishallintokustannusten korvauksen kokonaismäärä vuonna 1997 on 85 miljoonaa markkaa.

Edellä 33 §:ssä tarkoitetun korvauksen suuruus vuonna 1997 on 38 markkaa paikallisyksikön toimialueella sijaitsevissa kunnissa edellistä varainhoitovuotta edeltäneen vuoden aikana lomitettua päivää kohti.

54 §

Kustannusten korvaamiseen liittyvä päätöksenteko siirtymäkauden aikana

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, lomituspalveluista aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneen toiminnan osalta sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, eläkelaitos määrää varainhoitovuosien 1997, 1998 ja 1999 osalta:

1) edellä 33 §:ssä tarkoitetun korvauksen määrän kutakin paikallisyksikköä kohti;

2) edellä 38 §:ssä tarkoitetusta ennakkojen maksamisesta ja tarkistamisesta;

3) edellä 39 §:ssä tarkoitetun tilityksen hyväksymisestä sekä 40 §:ssä tarkoitetun loppuerän maksamisesta ja liikaa maksetun ennakon palauttamisesta;

4) edellä 41 §:ssä tarkoitetusta ennakon maksamisesta alennettuna sekä ennakon

maksamisen keskeyttämisestä ja loppuerän maksamisesta pidättäytymisestä; sekä

5) edellä 47 §:ssä tarkoitetusta kunnan velvollisuudesta palauttaa perusteettomasti saamansa etu valtiolle.

Jos kunta on tyytymätön eläkelaitoksen 2 momentin 1 - 3 kohdan nojalla tekemään päätökseen, sillä on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä eläkelaitokselle kirjallinen vaatimus päätöksen oikaisemisesta. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun sekä eläkelaitoksen 2 momentin 4 ja 5 kohdan nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta niin kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Terttu Huttu-Juntunen*